

PRITARTA

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos

2021 m. rugpjūčio 26 d. d. sprendimu Nr. T2-220

PRITARTA

Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklos tarybos

2021 m. birželio 21 d. posėdžio protokoliniu

nutarimu (protokolas Nr. B-9)

PATVIRTINTA

Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklos direktoriaus

2021 m. rugpjūčio 31 d. Nr. T-79

JURBARKO „AŽUOLIUKO“ MOKYKLOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO (SI) PROGRAMA

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	7
III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	8
IV. UGDYMO TURINYS.....	9
1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	10
2. Fizinis aktyvumas	12
2. Emocijų suvokimas ir raiška.....	13
3. Savireguliacija ir savikontrolė	15
4. Savivoka ir savigarba.....	16
5. Santykiai su suaugusiais	17
7. Sakytinė kalba.....	20
8. Rašytinė kalba.....	23
9. Aplinkos pažinimas.....	24
10. Skaičiavimas ir matavimas	26
11. Meninė raiška.....	29
12. Estetinis suvokimas.....	33
13. Iniciatyvumas ir atkaklumas	35
14. Tyrinėjimas	37
15. Problemų sprendimas.....	39
16. Kūrybiškumas	40
17. Mokėjimas mokytis.....	41
V. REKOMENDUOJAMOS TEMOS	44
VI. UGDYMO(SI) APLINKOS KŪRIMAS	45
VII. UGDYMO(SI) TECHNOLOGIJOS	46
VIII. UGDYMO METODAI.....	47
IX. KŪNO KULTŪROS ORGANIZAVIMAS	49
X. UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS	53
XI. IKIMOKYKLINIO UGDYMO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ DERMĖ	54
XII. UGDOMŲJŲ VEIKLŲ INOVATYVUMO GALIMYBĖS IR PERSPEKTYVOS	55
XIII. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	55

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Švietimo tiekėjo pavadinimas: Jurbarko „Ažuoliuko“ mokykla (toliau tekste – Mokykla).

Teisinė forma: juridinis asmuo.

Švietimo tiekėjo grupė: neformaliojo švietimo mokykla.

Įstaigos tipas: pagrindinė mokykla.

Įstaigos adresas: S. Daukanto. 9, LT-74168, Jurbarkas.

Elektroninis paštas: direktore@azuoliukas.com

Interneto svetainės adresas: www.azuoliukas.com

1.2. Vaikai ir jų poreikiai

Įstaigoje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikai ir specialiosios lavinamosios klasės mokiniai. Mokyklą lanko vaikai iš lietuvių šeimų, ugdytiniai gyvena skirtingomis gyvenimo sąlygomis, tačiau dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, yra pakankamai gerai materialiai aprūpinti. Mokyklos grupėse (klasėse) sukurta sveika ir saugi, ugdomi ir funkcionali aplinka, padedanti tenkinti individualius fizinius, protinius, pažintinius, emocinius ir dvasinius vaikų poreikius pagal jų amžių.

Vaikai, turintys kalbėjimo ir kalbos bei kompleksinių sutrikimų, integruojami į ikimokyklines ir priešmokyklines grupes. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų (mokinių) ugdymo procesas individualizuojamas, atsižvelgiama į sutrikimo pobūdį, poreikius, gebėjimus. Bendradarbiaujant su VGK jiems kuriamos individualios programos, jungiančios visų su jais dirbančių specialistų (logopedo, specialiojo pedagogo, psichologo) korekcinę pagalbą, vaikų reikmėms pritaikoma specialioji ugdymo(si) aplinka.

Įstaigos pedagogai, bendradarbiaudami su šeima, vertina individualius vaiko poreikius, tėvų lūkesčius. Planuojant bei organizuojant ugdymo procesą sudaromos galimybės esminiems vaiko poreikiams (emociniams, judėjimo, pažinimo) patenkinti, kartu su šeima sprendžiamos iškilusios problemos. Mokyklos ugdytiniai supažindinami su Jurbarko miesto istorija, lietuvių tautos tradicijomis, papročiais, šventėmis, artimiausia gamtine aplinka, reikšmingais gamtos ir kultūros objektais, žmonių profesijomis; mokomi bendrauti ir bendradarbiauti, laikytis bendrai priimtų susitarimų, formuojama sveiko gyvenimo būdo nuostata. Sudarytos sąlygos, padedančios tenkinti vaikų saviraiškos poreikius per žaidimus, meną, muziką, vaidybą, sportą. Pedagogai padeda vaikams adaptuotis naujoje aplinkoje, pratintis prie dienos ritmo, ugdytis nuostatą išbandyti ir perimti dar nežinomus pažinimo ir veiklos būdus, pratintis prie naujų žmonių, veikti ne visai įprastose situacijose.

Ugdytiniais yra galimybė rinktis ir dalyvauti meninės, sportinės, intelektualinės pakraipos neformaliojo švietimo veiklose.

1.3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Mokykloje dirba ikimokyklinio ugdymo pedagogai, priešmokyklinio ugdymo pedagogai, logopedas, muzikos mokytoja. Visi pedagogai, dirbantys priešmokyklinėse grupėse yra išklause priešmokyklinio ugdymo kvalifikacijos tobulinimo kursą. Pedagogams talkina specialusis pedagogas (logopedas) ir psichologo asistentas, turintis aukštąjį išsilavinimą. Specialiojoje lavinamojoje klasėje dirba mokytojas, turintis aukštąjį išsilavinimą. Mokykloje formuojamos pedagogų komandos, pedagoginių darbuotojų kaita yra maža. Mokyklos vadovai yra įgiję magistro laipsnį. Pedagogai turi aukštąjį arba aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą, yra kompetentingi savo srities žinovai, sugebantys tinkamai įgyvendinti ugdymo turinį. Jie savo profesinę kompetenciją nuolat tobulina kursuose ir seminaruose, siekia įgyti kuo aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, dalijasi sukaupta gerąja darbo patirtimi su savo rajono, šalies ir Europos įstaigų pedagogais, rašo straipsnius į spaudą, organizuoja seminarus, mokymus, konferencijas. Mokykloje plėtojama pasidalytoji lyderystė.

1.4. Švietimo tiekėjo savitumas

FILOSOFIJA

„Vaikas – ne indas, kurį reikia užpildyti, bet žibintas, kurį reikia uždegti“.

VIZIJA

Atvira naujovėms, darni, gyva, atradimų siekianti, nuolat tobulėjanti Mokykla.

MISIJA

Ugdyti harmoningą, motyvuotą, puoselėjančią nacionalinę kultūrą, savarankišką asmenybę, gebančią integruotis visuomenėje.

VERTYBĖS

Atsakomybė, profesionalumas, inovatyvumas, iniciatyvumas, atvirumas, bendradarbiavimas.

Įstaiga įsikūrusi Naujamiestyje – Jurbarko miesto šiaurinėje dalyje. Netoli Mokyklos yra Vytauto Didžiojo paminklas, Vytauto parkas, Jurbarko miesto stadionas, Bišpilio piliakalnis, Jurbarko jaunimo parkas, Jurbarko Naujamiesčio progimnazija, Jurbarko Vytauto Didžiojo progimnazija, Jurbarko Antano Sodeikos meno mokykla, Jurbarko rajono savivaldybės viešoji biblioteka. Mokykloje vaikams sudarytos palankios sąlygos realizuoti save dalyvaujant įvairiuose popamokinės veiklos renginiuose. Ugdytiniams teikiama švietimo specialistų – logopedo, specialiojo pedagogo ir psichologo pagalba. Logopedo pagalba teikiama ir vaikams, kurie nelanko ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

Pagal sudarytą veiklos programą vaikai dalyvauja įvairiuose įstaigoje organizuojamuose tradiciniuose ir inovatyviuose renginiuose. Dauguma renginių (pagal esamą situaciją) persikelia į virtualią aplinką, Mokyklos ir grupių sukurtas „Facebook“ grupės.

Mokykla bendradarbiauja su kitomis rajono, respublikos, užsienio šalių mokyklomis. Rajoninių, respublikinių, tarptautinių seminarų organizavimas padeda gerinti pedagogų bendrąsias ir dalykines kompetencijas, pasidalinti darbo patirtimi „kolega kolegai“.

Mokykla puoselėja tautosakos plėtrą, organizuoja ir dalyvauja etnokultūriniuose renginiuose.

Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklai yra suteiktas gamtosauginio tinklo mokyklos bei eTwinning mokyklos statusas. Vaikų sveikatinimas vyksta integruojant Sebastiano Kneipo filosofijos 5-ųjų sveikatinimo elementų metodiką. Mokykla yra patvirtinta JRD prie SADM savanorius priimančia organizacija.

Pedagogai, organizuodami ugdymą, dažnai renkasi ne tik veiklų temas, bet dažnai ir projekto metodą. Inicijuojami projektai, atitinkantys vaikų poreikius, tėvų lūkesčius, mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo išvadas ir rekomendacijas. Įgyvendinant projektus, bendradarbiauja specialistų ir pedagogų komanda, įtraukiami tėvai, socialiniai partneriai. Pasitelkiant Europos mokyklų partnerystės eTwinning, „Erasmus+“, „Nordplus Junior“ programas, vaikams suteikiamos galimybės pažinti Europos šalių kultūros, kalbos ypatumus, tradicijas, įgyti pirminius ankstyvojo kompiuterinio raštingumo, kritinio mąstymo įgūdžius bei įsitvirtinti STEAM patyriminėse veiklose.

Didelis dėmesys skiriamas emocinio intelekto ugdymui. Įgyvendinamos prevencinės programos „Zipio draugai“, „Kimochi“, „Antras žingsnis“. Rengiamos savitumą atspindinčios grupių (klasės) prevencinės programos. Ugdymo procese naudojami interaktyvūs emocinį intelektą lavinantys žaidimai ir priemonės. Integruojama Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa.

Įstaigoje sudarytos geros sąlygos naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis. Įrengtas metodinis kabinetas, kuriame įstaigos bendruomenės nariai gali laisvai naudotis kompiuteriais, planšetėmis, internetu, interaktyvia lenta, spausdintuvais ir kopijavimo įrenginiais. Visuose specialistų kabinetuose ir grupėse yra kompiuteriai, kuriais naudojamos individualiam darbui su vaikais. Salė aprūpinta nauja multimedijos įranga, inovatyviomis priemonėmis – interaktyviomis grindimis, padedančiomis gerinti vaikų pasiekimus ir pažangą, stimuliuojančiomis regos ir klausos pojūčius, lavinančiomis vaikų judesių koordinaciją bei loginį mąstymą.

1.5. Bendruomenės ypatumai (tėvų lūkesčiai)

Vienas svarbiausių Mokyklos siekių – užtikrinti sąveiką tarp auklėtojo, vaiko ir šeimos. Mokykla tenkina vietos bendruomenės poreikį ikimokykliniam ugdymui. Kiekviena grupė (klasė) – atvira, savita, turinti savo originalų stilių. Įstaigoje laiku tenkinami specialieji poreikiai: suteikiama pagalba ir vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, ir jų tėvams. Tėvai nuolat konsultuojami visais ugdymo klausimais, aptariami vaikų pasiekimai, mokomi tęsti korekcinę veiklą

namuose. Tėvai ir pedagogai sukuria vaiko gyvenime erdvę, o tai, ką jis patiria joje, suteikia jo vystymuisi kryptį, lemia ugdymo kokybę. Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo(si) tikslų, ugdymo(si) rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymo(si) patirtį. Pedagogų tikslas – įtraukti tėvus į įstaigos gyvenimą, kad jie būtų ne svečiai, o jos gyvenimo dalyviai. Tėvų dalyvavimas įstaigos gyvenime lemia vaikų pasiekimus, motyvaciją ir elgesį. Mokykla, bendraudama su šeima, siekia užtikrinti sąveiką tarp pedagogo ir tėvų, siekiant užauginti orų, smalsų, bendraujanti, sveiką, kuriantį ir sėkmingai besiuogdantį vaiką.

Įstaigą lankančių vaikų ugdymosi poreikiai – ankstyvasis, ikimokyklinis, priešmokyklinis, specialusis ugdymas.

Tėvų lūkesčiai – tinkamas vaiko paruošimas mokyklai, specialiųjų poreikių mokinių savarankiškumo bei gyvenimo įgūdžių ugdymas, atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį. Tėvams svarbu, kad vaikams būtų suteiktos galimybės išreikšti save dalyvaujant įvairioje meninėje veikloje (dailė, šokis, muzika), mikrorajone gyvenantiems ir nelankantiems įstaigos vaikams būtų galimybė dalyvauti įstaigoje organizuojamuose renginiuose, šventėse, pramogose, vaikas būtų saugus.

Stipri tėvų-pedagogų bendrystė ir bendradarbiavimas organizuojant nuotolinį, mišrųjį ir hibridinį ugdymą.

Atnaujinant ikimokyklinę ugdymo programą atlikta tėvų anketinė apklausa bei vadovautasi gautomis išvadomis ir rekomendacijomis.

1.6. Regiono ypatumai

Jurbarko rajonas išsidėstęs pietvakarinėje Lietuvos dalyje, kurios pakraščiu apie 70 kilometrų vingiuoja didžiausia Lietuvos upė Nemunas. Dažnai šis regionas vadinamas Nemuno kraštu. Rajonas užima 1509 kv. km plotą. Rytuose ribojasi su Kauno apskrities Kauno rajonu, šiaurės rytuose – su Kauno apskrities Raseinių rajonu, šiaurės vakaruose – su Tauragės rajonu, vakaruose – su Pagėgių savivaldybe, Nemuno upe turi bendrą sieną su Marijampolės apskrities Šakių rajonu ir pietvakarinėje dalyje – su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi.

Etnografiniu požiūriu Jurbarko rajonas nėra vientisas, nes teritorija jungia trijų skirtingų etninių regionų žemes: nuo Šventosios upelio į vakarus (Smalininkų ir Viešvilės seniūnijos) – šiaurės Skalva, lietuvininkų, Mažosios Lietuvos kraštas, į šiaurės vakarus nuo Jurbarko – pietrytinės Karšuvos žemės, žemaitiškas regionas, dabar priklausantis Eržvilko seniūnijai, likusiai rajono savivaldybės daliai būdinga vakarų aukštaičių kultūra. Dar galima apčiuopti etnografinių žemių ribas, architektūros skirtumus, tarmes, tradicijas, papročius, gyvenimo būdo ypatumus, kulinarinio paveldo savitumus.

Kraštas turtingas savitos tradicinės kultūros. Pagal UNESCO rekomendacijas Jurbarko rajone yra užregistruojami tradicinės kultūros puoselėtojai (asmenys), kurių yra apie 500, 36 tradicinės kultūros puoselėtojų (kolektyvų, bendruomenių), 9 dar gyvos tradicinės kultūros sritys ir rūšys, įgūdžiai, gebėjimai, 17 rajone iki šiol išsaugotų tradicinių švenčių, renginių.

1.7. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Ikimokyklinio ugdymo dėmesio centre yra vaikas ir jo ugdymas(is). Remiantis Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes. Puoselėjamas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis. Vaiko ugdymo(si) procesas grindžiamas socialinio teisingumo, lygiavertiškumo, tolerancijos vertybėmis. Laikomasi nuostatos, kad vaikas ugdomas ir ugdomas per visą buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dieną.

Ikimokyklinio ugdymo šerdis yra vaiko gerovė, visuminis ugdymas(is), aktyvus, autentiškas, patirtinis jo dalyvavimas ugdymo procese. Ikimokyklinio ugdymo programa remiasi konstruktyvistine filosofine ugdymo kryptimi. Vaikai aktyviai mokosi, pažįsta pasaulį praktiškai bandydami, tyrinėdami, kurdami, sprenddami kasdienes problemas ir taip parodo savo sukauptą patirtį mokslo, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos srityse (STEAM patyriminis ugdymas).

Svarbus suaugusiojo, kaip pagalbininko ir tarpininko, vaidmuo. Pedagogas turi stebėti vaiko pasaulį, aktyviai atsiliiepti į vaiko iniciatyvą, neriboti saviraiškos galimybių, leisti jam būti smalsiam ir veikliam, tokiu būdu užtikrinti tolesnę jo gebėjimų ir asmenybės plėtrą. Pedagogas privalo parūpinti reikiamų priemonių, medžiagų, teikti paramą, netiesiogiai vadovauti ir skatinti domėjimąsi, kad vaiko išmokimo galimybės būtų kuo didesnės (P. A. Coughlin, kt., 1997). Ugdomoji aplinka keičiama, atsižvelgiant į vaikų iniciatyvas, poreikius, ji skatina eksperimentuoti, bandyti, atrasti, daryti savo išvadas, kritiškai mąstyti. Ugdymo erdvė griežtai neapibrėžta, ją lemia ugdymo tikslai ir uždaviniai.

Organizuojant ugdymo procesą svarbi įvairovė: ugdymo(si) metodų, priemonių, natūralių, vaiko prigimtį atitinkančių būdų, aplinkos nuolatinis keitimas, tobulinimas, sąlygų sudarymas vaikų spontaniškai veiklai. Svarbu į vaikų ugdymo procesą įtraukti tėvus, bendruomenės narius, reflektuoti kiekvieno vaiko ugdymosi pasiekimus ir dalyvavimą ugdymo procese.

Ikimokyklinio ugdymo programa vadovaujasi „Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva–2030“ išskirtomis svarbiausiomis vertybėmis: atvirumu, kūrybiškumu, atsakomybe. „Strategija siekiama paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Tokios asmenybės skatins pažangos procesus ir lems teigiamus pokyčius visose visuomenės gyvenimo srityse.“ (Žin., 2012-05-30, Nr.61-3050). Vertybių ugdymas yra neatsiejama visapusiškos asmenybės formavimo dalis. Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, svarbu jam padėti išsiugdyti svarbiausius, esminius gebėjimus bei vertybines nuostatas, padedančias ateityje susirasti savo vietą kintančiame pasaulyje, sėkmingai jame dirbti ir veikti, gerai jaustis ir būti laimingam. Vertybių perėmimo ir perdavimo procese svarbus vaidmuo tenka pedagogui, kuris savo pavyzdžiu, siūloma veikla, sukurta ugdomoji aplinka formuoja vaikui svarbiausias vertybes. Rengiant ikimokyklinio ugdymo programą atsižvelgiama į Lietuvos Respublikos Konstituciją, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymą (2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281), Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569 patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją, Rengimo šeimai ir lytiškumo programą (2007), Gyvenimo įgūdžių programą (2004). Vadovaujamosi Geros mokyklos koncepcija (patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308), „Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinėmis rekomendacijomis“ (ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.) bei „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2014 m.). Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatas ir Jurbarko rajono savivaldybės 2020–2022 metų strateginio veiklos plano ir Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklos 2019–2021 metų strateginio plano nuostatas, Mokyklos tėvų anketinės apklausos analizę (2021).

Specialiųjų poreikių vaikams pagalba teikiama vadovaujantis Mokinių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Atsižvelgiant į vaikų specialiuosius ugdymosi poreikius ir tėvų lūkesčius, vaikai integruojami į bendrojo ugdymo grupes, teikiant kvalifikuotą pedagoginę, psichologinę bei socialinę pagalbą, siekiant asmens integracijos į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą. Vaikams, turintiems labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, kuriamos individualios ugdymo programos, bendradarbiaujant su vaikų ugdančiais pedagogais. Laikomasi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 16 straipsnyje numatytų vaiko teisių nepatirti „savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimyninį gyvenimą“, surinkta informacija apie vaiką, jo aplinką naudojama, laikantis konfidencialumo principo.

Ugdant vaikus, būtina atsižvelgti į tai, kad vaiko elgesys priklauso nuo jo patyrimo, dabartinės situacijos ir nuo sociokultūrinės aplinkos.

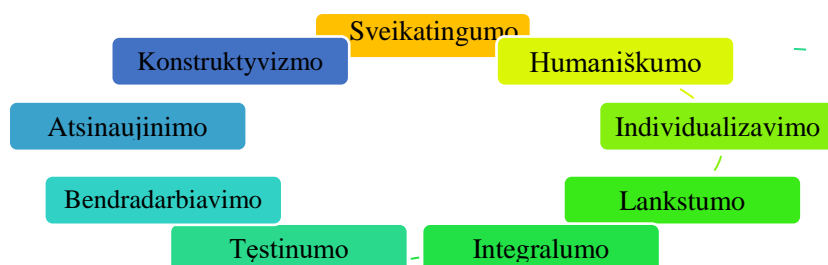
Siekiant ugdymo pažangos, būtina atsižvelgti į tai, ką vaikas jau žino ir moka, numatyti, ką gali sužinoti padedant ugdytojui. Ši programa orientuojama į vaiką, jo gebėjimus ir galių ugdymą. Vaikui sudaromos palankios sąlygos tirti pasaulį, bandyti ir klysti, taisyti savo klaidas, keisti kitus ir keistis pačiam. Svarbu duoti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio,

suteikiant vaikams galimybę kūrybiškai pertvarkyti pedagogo siūlomas idėjas, skatinant vaikų iniciatyvumą

1.8. Perspektyva

Ikimokyklinio ugdymo programą planuojama atnaujinti esant pokyčiams arba po penkerių metų. Programos vykdymo laikotarpiu bus vertinamas programoje iškeltų uždavinių įgyvendinimas, jos atitikimas vaikų ir tėvų poreikius, pritaikymas praktikoje. Numatomi vertinimo šaltiniai: įstaigos veiklą reglamentuojantys dokumentai, projektai, tyrimų medžiaga panaudojant šiuos vertinimo metodus: dokumentų analizė, tėvų, pedagogų anketinė apklausa, stebėjimas, pokalbis, diskusija.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo – gerbti vaiką kaip asmenybę, padėti vaikui tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius poreikius.

Vaiko lygių galimybių ir skirtumų gerbimo – sudaryti vienodas ugdymo(si) galimybes visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų rasės, lyties, socialinės, ekonominės padėties. Gerbti vaikų skirtumus, būti atviriems specialiųjų poreikių turintiems vaikams, pritaikyti ugdymo turinį, aplinką atsižvelgiant į vaiko galimybes.

Integralumo – ugdymo turinys visuminis, apima visų vaiko kompetencijų ugdymą.

Individualizavimo – vaikų ugdymo procesas individualizuojamas atsižvelgiant į vaikų gebėjimus, patirtį, skirtingus pasaulio pažinimo būdus. Ypatingas dėmesys skiriamas specifinių problemų turintiems vaikams – raidos sutrikimų, gabiems, socialiai ir pedagogiškai apleistiems vaikams.

Lankstumo – įstaigos veikla planuojama ir organizuojama atsižvelgiant į išorės veiksnius, tėvų poreikius, pageidavimus. Ugdymo procesas lankstus, koreguojamas pagal aplinkybes. Ugdymo procese taikomos inovacijos: netradicinių ugdymo sistemų – Valdorfo pedagogikos elementai (šventės), Reggio Emilia ugdymo elementai (aplinkos kūrimas, šviesos stalai), Montessori pedagogikos elementai, Sebastiano Kneipo sveikatinimo metodų elementai, projektinė veikla.

Atsinaujinimo – ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinamas su vaiko poreikiais, ugdymo tikslais ir uždaviniais.

Sveikatingumo – vykdomas vaikų ugdymas, laiduojantis fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką. Įgydami sveikos gyvensenos įgūdžių, vaikai pratinasi saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir tinkamai elgtis artimiausioje aplinkoje.

Konstruktivizmo – sudaromos sąlygos paties vaiko aktyvumui: mėginti, tyrinėti, išgyventi, fantazuoti, išsireikšti, kurti, t. y. jis grindžiamas vaiko patirtimi, vaizduote, kūryba, savaimine arba inspiuruota vaikų veikla.

Bendradarbiavimo – bendravimas su šeima grindžiamas abipuse pagarba ir supratimu, remiamasi ugdymo šeimoje tradicijomis. Šeima ir pedagogai yra partneriai vaiko ugdymo procese: derinami lūkesčiai, siekiama vaiko ugdymo vientisumo, kartu sprendžiamos kylančios problemos, teikiama reikalinga pedagoginė psichologinė pagalba. Su tėvais bendraujama ir bendradarbiaujama pasitelkus „Facebook“ platformą, elektroninio dienyno duomenų pagrindu „Mūsų darželis“ (www.musudarzelis.lt) sistemą, „ZOOM“ ir „Microsoft Teams“ internetines aplinkas, kitus IT įrankius.

Tęstinumo – ugdymo programa sudaryta, atsižvelgiant į „Ankstyvojo ugdymo vadovą“ (2001 m.) ir „Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą“ (2014 m.), ugdymo turinys suderintas siekiant užtikrinti darnaus vaiko perėjimo nuo ugdymo šeimoje prie ugdymo ikimokyklinėje grupėje, nuoseklaus ugdymo tęstinumo priešmokyklinėje grupėje.

III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas. Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, kurti sąlygas, padedančias vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir bendraamžiais, kūrybiškumo ir savo šalies pažinimo, o taip pat mokėjimo mokytis sampratą.

Uždaviniai:

Vaikams sukurti psichologiškai ir fiziškai saugią aplinką, tenkinančią jo poreikius, padedančią adaptuotis kolektyve ir įgyti pirminius bendravimo, higienos įgūdžius.

Plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, ekologines vertybines nuostatas, kurios leistų vaikui pažinti ir išreikšti save.

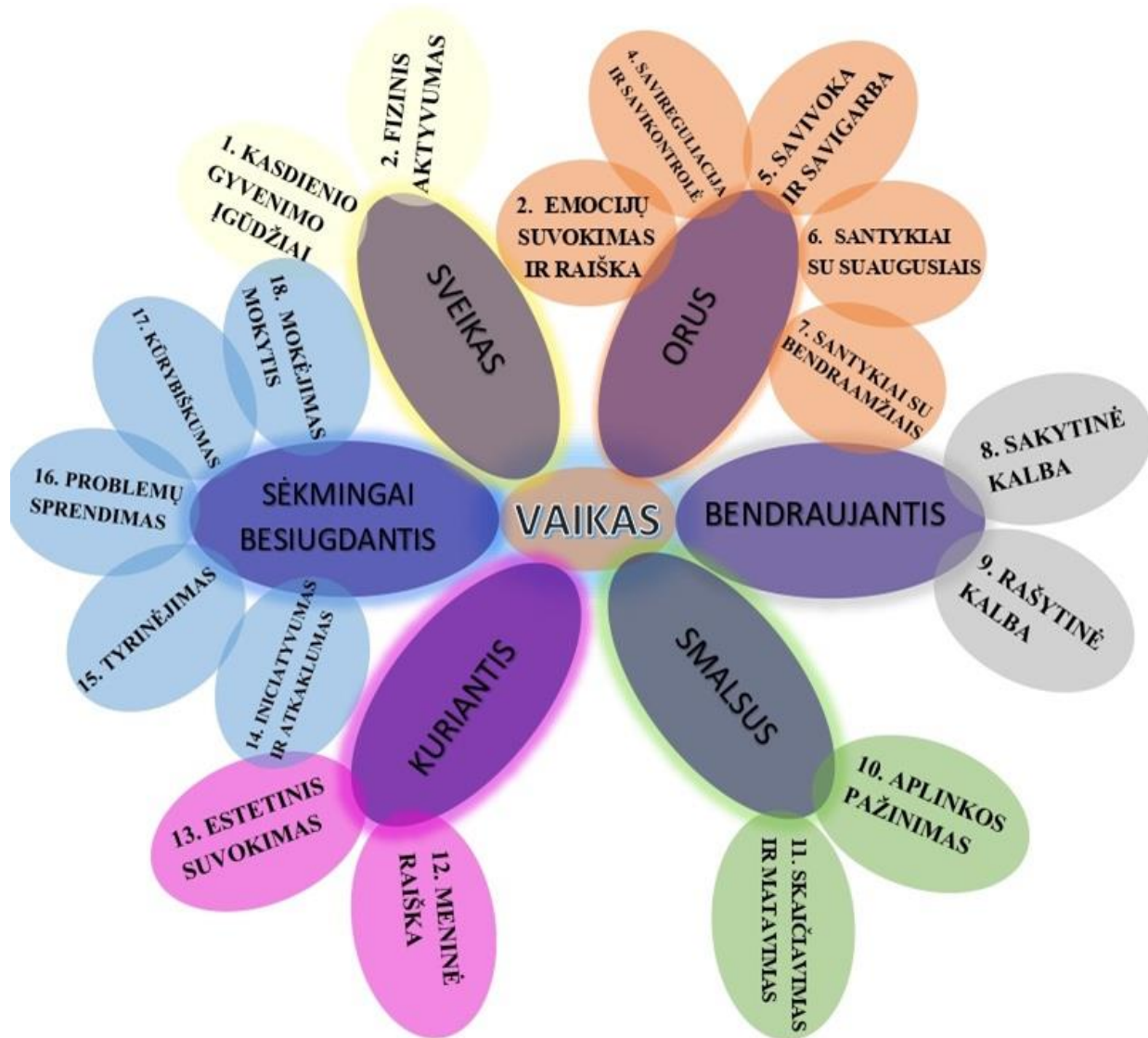
Stiprinti vaiko psichinę, fizinę ir dvasinę sveikatą siekiant jų darnos, sudaryti sąlygas patenkinti natūralius fizinio aktyvumo ir judėjimo poreikius, ugdyti sveikos ir saugios gyvensenos įgūdžius.

Mokyti pažinti ir veikti: žaisti, kelti klausimus, tyrinėti, rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolimesnės veiklos žingsnius aktyviai bendradarbiaujant su šalies bei užsienio socialiniais partneriais.

Teikti kvalifikuotą korekcinę pagalbą specialiųjų poreikių vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos bei kitų raidos sutrikimų, padėti atsiskleisti individualiems poreikiams ir gebėjimams, sudaryti sąlygas jiems integruotis bendrojo ugdymo grupėse.

IV. UGDYMO TURINYS

Vaikų ugdymosi sritys

Ugdydami vaiką siekiame, kad jis augtų **orus**, **smalsus**, **bendruojantis**, **sveikas**, **kuriantis**, **sėkmingai besiuogdantis**. Vadovaujantis šiais ugdymo siekiais, ugdymosi pasiekimų sritys sąlygiškai jungiamos į 6 grupes. Pasiekimų grupė „sėkmingai besiuogdantis“ vaikas jungia **nuostatas ir gebėjimus**, susijusius su visomis kitomis pasiekimų sritimis.

Išskirtos ugdymosi pasiekimų sričių grupės atitinka socialinę, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo ir stiprinimo, meninę, mokėjimo mokytis kompetencijas.

SVEIKAS VAIKAS

	<p>1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI</p> <p>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai – tai vaiko sveikatai saugoti ir stiprinti būtini įpročiai ir elgesys.</p> <p>Vaiko asmeniniai mitybos ir valgymo įgūdžiai formuojasi vaikui mokantis pačiam valgyti, pasirenkant tai, ką jis norėtų valgyti iš jam siūlomų patiekalų, produktų, mokantis gražiai elgtis prie stalo (pasakyti „skanaus“, „ačiū“, paimti ir taisyklingai laikyti stalo įrankius, stengtis valgyti tvarkingai, gerti iš puoduko, naudotis servetėle ir pan.).</p> <p>Kūno švaros ir aplinkos tvarkos įpročius vaikas ugdo mokydamasis savarankiškai apsirengti ir nusirengti, susitvarkyti savo žaislus ir žaidimo, veiklos vietą, pratindamasis laikytis asmens higienos.</p> <p>Vaiko saugus elgesys formuojasi suaugusiesiems mokant saugiai elgtis su vaistais, įvairiais daiktais ir priemonėmis, saugiai pereiti gatvę, padedant atpažinti artimiausioje aplinkoje pasitaikančias pavojingas ir grėsmingas saugumui situacijas.</p> <p>Taisyklinga laikysena nebūna įgimta, ji formuojasi vaikui augant ir vystantis, nuo pačių pirmųjų gyvenimo metų. Vaiko raumenys yra silpni ir greitai pavargsta, ypač ilgiau būnant vienoje padėtyje (pvz., ilgai sėdint prie kompiuterio), todėl svarbu mokyti vaiką taisyklingai sėdėti, stovėti tiesiai, neįsitempus.</p> <p>Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdamas tobulėja: vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai, kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai, saugaus elgesio įgūdžiai, taisyklinga kūno laikysena.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Noriai ugdo sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS: Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>
---	---

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesiems (7 žingsnis)
Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio. Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir	Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo	Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi,	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.	Tvarkingai valgo, jaučia, kada alkanas, kada pasisotino, geria pakankamai vandens. Stengiasi valgyti įvairų maistą. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Dažniausiai savarankiškai ar priminus plaunasi rankas, prausiasi, šukuojasi.

<p>šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“.</p> <p>Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį.</p> <p>Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.</p>	<p>padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.</p>	<p>apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p> <p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>	<p>nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p>	<p>Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojami veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p> <p>Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>	<p>Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna.</p> <p>Suaugusiųjų padedamas arba savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus.</p> <p>Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, prie vandens telkinių, ant ledo, gaisro metu, su elektros prietaisais, vaistais. Žino, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais žmonėmis ir gyvūnais.</p> <p>Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>
---	---	--	--	--	--

	<p>2. FIZINIS AKTYVUMAS</p> <p>Fizinis aktyvumas, judėjimas yra vienas iš svarbiausių prigimtinių vaiko poreikių, todėl būtina skatinti tiek spontanišką, tiek pedagogo tikslingai inicijuojamą vaiko fizinį aktyvumą.</p> <p>Fizinis aktyvumas užtikrina stambiosios motorikos įgūdžių, tokių kaip ėjimas, bėgimas, šokinėjimas, pusiausvyros išlaikymas judant, laipiojimas aukštyn ir žemyn, važinėjimas triratuku, dviratuku, ugdymąsi.</p> <p>Fizinis aktyvumas skatina fizinių vaiko savybių, tokių kaip lankstumas, vikrumas, ištvėrmė, greitumas, judesių koordinacija, pusiausvyra, ugdymąsi. Aktyvi vaikų veikla skatina smulkiosios motorikos įgūdžių, tokių kaip pirštų, delno, riešo, koordinuotų akių ir rankos judesių, gebėjimo naudoti piešimo, rašymo priemones, kirpti žirkliemis, ugdymąsi.</p> <p>Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja: stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės, smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Noriai, džiaugsmingai juda.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS: eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>				
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<p>Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujuje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stuksena, gnaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą. 	<p>Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes).</p> <p>Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija.</p> <p>Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją,</p>	<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką.</p> <ul style="list-style-type: none"> Pieštuką laiko tarp 	<p>Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos</p>	<p>Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėrmingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu.</p> <ul style="list-style-type: none"> Rankos ir pirštų 	<p>Eina keisdamas greitį, staigiai sustoja, greitai pajuda iš vietos. Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo, būryje. Bėga derindamas du ar daugiau judesių (bėga ir varosi, spiria kamuolį, bėga ir mojuoja rankomis, kaspinais). Šokinėja</p>

<p>Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdama ar tempdama daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėscia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydama pusiausvyrą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdama jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdama pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gaudo kamuolį. 	<p>spiria kamuolį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gaudo kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. 	<p>nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>	<p>kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gaudo, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis. 	<p>judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.</p>	<p>derindami du skirtingus rankų ir (ar) kojų judesius (šoka per virvutę, žaidžia „Klases“).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai, kerpa gana tiksliai, sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. Tiksliai kopijuoja formas, raides. Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį.
---	--	---	--	--	--

ORUS VAIKAS

	<p>3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA</p> <p>Įvairias emocijas – džiaugsmą, pyktį, liūdesį, pavydą, gėdą, kaltę, meilę vaikai jaučia nuo kūdikystės.</p> <p>Emocinėms būsenoms būdingas sužadėjimas, kurį vaikai jaučia fiziškai – kaip energijos antplūdį arba energiją slopinantį sunkumą, dažną ar ramų širdies plakimą ir kt. Emocinėms būsenoms būdinga išorinė išraiška, t. y. išoriniai emocijų ženklai (šypsena, suraukti antakiai, sugniaužti kumščiai ir kt.) ir veiksmas, poelgiai, t. y. kitam pasakyti žodžiais, santūrus ar agresyvūs veiksmas ir kt.</p> <p>Emocinėms būsenoms būdinga sąmoningas jų išgyvenimas – bandymas susivokti, ką ir dėl ko jauti, kokios emocijos ar jausmai užvaldė, gebėjimas tai išreikšti žodžiais, pasakyti kitam. Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja: susivokimas savo jausmuose ir jų pavadinimas; kitų jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS: Atpažįsta ir įvardina savo emocijas, jausmus bei jų priežastis, įprastose</p>
---	--

situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).

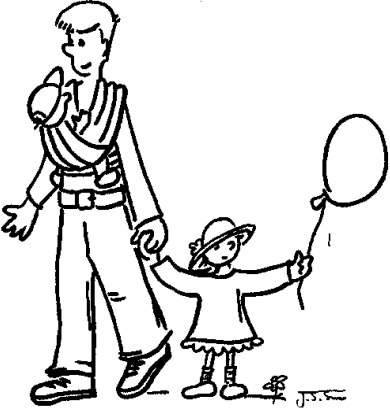
VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<ul style="list-style-type: none"> • Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo nerimą, atsiskyrus nuo juo besirūpinančio suaugusiojo, ir džiaugsmą, jam sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. • Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis, atspindi kitų vaikų emocijų išraišką. • Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. • Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. • Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. • Pradeda atpažinti, ką pats jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda atpažinti, ką pats jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. • Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja. • Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmis, poza. Pavadina pagrindines emocijas. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Ima suvokti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoja. • Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo 	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina savo jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo. • Vis geriau supranta kitų jausmus ir tinkamai į juos reaguoja. • Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavadina bei apibūdina savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguoja. Dažniausiai geranoriškai nusiteikęs kitų atžvilgiu. • Supranta, kad gali pats kontroliuoti kilusių jausmų raišką, stengiasi tinkamais būdais, neskaudindamas kitų, reikšti jausmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. • Atpažįsta ir įvardina ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. Atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus). • Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinius emocijų ir jausmų išreiškimo.

		situacijos.			
		<p>4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ</p> <p>Vaikystėje savireguliacijai aktualūs du procesai: savikontrolė ir kontrolė.</p> <p>Asmeninės vidinės kontrolės jausmas – tai jausmas, kad mes patys kontroliuojame savo gyvenimo aplinkybes.</p> <p>Išorinės kontrolės jausmas – manymas, kad mūsų gyvenimą valdo tik sėkmingai ar nesėkmingai susiklosčiusi aplinkybių visuma, ar kitų veiksmų. Ikimokyklinio amžiaus vaikai iš pradžių natūraliai priklauso nuo suaugusiųjų kontrolės, t. y. išorinės kontrolės, tačiau ugdydamiesi vis labiau suvokia, kad patys gali kontroliuoti daugelį savo gyvenimo situacijų.</p> <p>Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas susikoncentruoti veiklai, kantriai veikti, baigti veiklą, gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių, gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti, kontroliuoti emocijų raišką.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS: Atpažįsta ir įvardina savo emocijas, jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas, jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kitų norus).</p>			
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesiems (7 žingsnis)
<p>Trumpam susitelkęs apžiūrinėja, klausosi, čiupinėja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. <p>Trumpam atitraukus dėmesį vėl grįžta prie ankstesnės veiklos.</p> <p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atkakliai laikosi savo norų. Kartoja veiklą, kol pasiekia numatyto rezultato. • Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka bei ritualais. <p>Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. <ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina, 	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Lengviau priima dienos ritmo pasikeitimus. • Ramioj situacijoj sugalvoja kelis konflikto 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavadina bei apibūdina savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguoja. <p>Dažniausiai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. • Atpažįsta ir įvardina ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. Atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti,

suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. • Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.	savo elgesį. Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų. Nueina šalin, jeigu kas nepatinka, atsisako bendros veiklos, nekalba. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Ramioj situacijoje įvardina savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bando laikytis tinkamo elgesio taisyklių.	sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. • Primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	geranoriškai nusiteikęs kitų atžvilgiu. • Supranta, kad gali pats kontroliuoti kilusių jausmų raišką, stengiasi tinkamais būdais, neskaudindamas kitų, reikšti jausmus	atsižvelgti į kito norus). • Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinus emocijų ir jausmų išreiškimo būdus. 23 • Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose.
--	--	--	--	---	---

		<p>5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA</p> <p>Vaiko savivoka ir savigarba yra svarbiausias jo asmenybinės raidos komponentas. Jį sudaro keletas pagrindinių aspektų – savivoka, savivaizdis, savigarba.</p> <p>Savivoka – tai savo buvimo (aš esu, buvau, būsiu), atskirumo nuo kitų, unikalumo, asmeninio, lytinio, tautinio tapatumo jausmas.</p> <p>Savivaizdis – tai savo kūno, fizinės išvaizdos, jausmų, minčių, norų, ketinimų, savybių, gebėjimų, veiklos, ryšių su šeimos, grupės, bendruomenės nariais supratimas ir gebėjimas apie juos kalbėti.</p> <p>Savigarba - tai santykis su savimi, pasitikėjimas savimi ir savo gebėjimais, didžiavimasis savimi ir tikėjimas, kad kiti tave vertina palankiai. Ugdantis savivoką ir savigarbą stiprėja: vaiko asmeninio tapatumo jausmas; bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas; savęs vertinimas.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Save vertina teigiamai.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS: Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>			
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandiesiems (7 žingsnis)
• Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradedą jausti savo kūno buvimą, apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą.	• Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų,	• Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save	• Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą,	• Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. • Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau,

<p>Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštauja kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo. • Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. • Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. 	<p>nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugęs draudžia tai daryti. • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. 	<p>jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis, ir kaip jaučiasi, ko nori kitas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad suaugęs negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu. • Mano, kad jis yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. 	<p>kūdikystės nuotraukose, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras / moteris (tėvelis / mamytė).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. Apibūdina savo išvaizdą, kalba apie šeimą, draugus. • Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	<p>bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam ir atsakingai pasirinkti. Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. • Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. 	<p>būsiu), augimą, pasako, kaip atrodo, kuo domisi, ką veikia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaučiasi esąs savo šeimos, grupės narys, priskiria save giminei (močiutės, seneliai, tetos, pusbroliai, pusseserės), gimtinei. • Ima suprasti, ką jis pats gali padaryti, pakeisti, o kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso. • Mokosi saugoti savo privatumą, siekia kitų palankumo, yra tolerantiškas kitokiam.
	<p>6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS</p> <p>Vaiko santykiai su suaugusiais apima šiltus artimus emocinius ryšius.</p> <p>Vaikas prisiriša prie jam artimų suaugusiųjų, su jais jaučiasi saugus, juos gerbia, myli, tikisi pagalbos sudėtingose situacijose. Vėliau vaikas kuria partnerystės santykius su suaugusiuoju. Vaikas mokosi suprasti suaugusįjį, o tuo pačiu mokosi ir atsiskirti nuo jo, turėti savą pasaulį. Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti auklėtojais, abipusė pagarba, gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su auklėtojais, žinojimas kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>				

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<p>Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jo kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. • Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. <p>Mėgsta žaisti kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drašiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja. • Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko juo besirūpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. • Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis pedagogas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. • Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės pedagogais, bendradarbiauja su jais: kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai priima pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kasdieninėse situacijose stengiasi laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos bei elgesio taisyklių, tačiau supykęs, susijaudinęs gali nepaklusti, priešintis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drašiai bendrauja su pažįstamais ir mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje. • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. • Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi suaugusiojo nustatytų elgesio taisyklių, susitarimų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiaisiais. • Susitaria su juo besirūpinančiais suaugusiaisiais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. • Kasdieninėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geranoriškai ir pagarbiai bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiaisiais. • Pasitiki pedagogais, artimaisiais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi. • Patys pasiūlo suaugusiesiems įdomią bendrą veiklą, išsako savo nuomonę, siekia susitarimų, prašo pagalbos. • Domisi suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaučia, pagaili, siūlo savo pagalbą. • Žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Ikimokykliniame amžiuje vaikai mokosi užmegzti artimus ryšius su bendraamžiais.

Vaikai simpatizuoja vienas kitam. Simpatizavimas yra vienpusis ryšys, kuomet vienas vaikas domisi kitu, yra jam palankus. **Vaikai mokosi užmegzti ir palaikyti draugystę su vienu ar keliais vaikais.** Jie mokosi suprasti draugą ir jam atsiskleisti, atrasti bendrus interesus, žaisti bendrus žaidimus bei sėkmingai spręsti kilusius nesutarimus. **Vaikai mokosi palaikyti geranoriškus santykius** su visais grupės vaikais. Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais, gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus, gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.

VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

ESMINIS GEBĖJIMAS. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<ul style="list-style-type: none"> • Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus. • Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. • Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus. • Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. • Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai įsilieja į vaikų grupę ir kartu žaidžia. • Veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa konflikto sprendimo būdą arba prašo 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius. • Diskutuoja dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Palaiko pastovią draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs susipažinti, susidraugauti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. • Supranta, kas yra gerai, kas blogai, stengiasi elgtis pagal savą gero elgesio supratimą. • Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai, tolerantiškai bendrauja ir bendradarbiauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus, derina veiksmus). • Supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Pastebi ir priima kitų

	kito vaiko jam patinkančio žaislo.	Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	suaugusiojo pagalbos. • Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas, ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Turi draugą arba kelis pastovius žaidimų partnerius.	draugiškumo, palankumo ženklus, gerbia kitus vaikus, išklauso jų nuomonę, iš jų mokosi.
--	------------------------------------	--	---	---	---

BENDRAUJANTIS VAIKAS

	<p>8. SAKY TINĖ KALBA</p> <p>Sakytinė kalba – tai pagrindinė žmonių bendravimo priemonė. Ja išsakomi norai, reikalavimai, prašymai, emocijos, jausmai ir kt. Kalbantis gaunama ir perduodama informacija, samprotaujama, daromos išvados, žodžiai padeda įsiminti ir saugoti žinias apie pasaulį.</p> <p>Vaiko sakytinė kalba – tai vaiko klausymas ir kalbėjimas. Klausydamas ir kalbėdamas vaikas pratinasi išgirsti ir suprasti, ką sako kitas, mokosi kalbėti pats. Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja: aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis, kalbėjimo atpažinimas ir supratimas, natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus, vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius, kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių, tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>
--	--

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesiems (7 žingsnis)
<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. • Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. • Išklauso, 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. • Supranta knygelės, 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusiųjų kalbos, pasakojimų, samprotavimų, komentarų, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant.

<p>prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmiais atsakyti į klausimus.</p> <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauska, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. • Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. <p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidinimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, 	<p>supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p> <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. 	<p>kūrinių literatūrinė kalba, tarmiškai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedama išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. • Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. 	<p>apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius 	<p>pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.</p> <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta. • Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas 	<p>Klausosi TV ir radijo laidų vaikams.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir supranta perkeltines kalbėjimo prasmes: dviprasmybes, absurdus, humorą, fantazijas, palyginimus, žodžių daugiareikšmiškumą. • Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. • Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. • Suvokia pokalbio, pasakojimo, skaitomo kūrinio eigą. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba, pasakoja apie tai, kas patirta (nutikimus, susitikimus, įspūdžius, veiklą) įvykių eilės seka. Kalbasi apie tai, ką norėtų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti. Paaiškina konflikto, nesutarimo esmę, svarsto, tariasi. Nusako žaidimo, veiklos taisykles. • Pasakoja kelių įvykių istorijas, pasakojimą palydi pantomima. • Kalbasi apie spaudinių iliustracijas, fotoalbumų nuotraukas, skelbimus, simbolių gatvėse,
--	--	---	--	---	---

<p>paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.</p> <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. • Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. 	<p>Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraštkius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. • Deklamuoja trumpus eilėraštkius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. 	<p>žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniiais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prieveiksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus. 	<p>įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniiais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. • Komentuoja meno kūrinis, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ („užsienio“) kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt. 	<p>parduotuvėse ir kt., apibūdina, aiškina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal taisykles kalbasi telefonu. • Taisyklingai vartoja įvairias konstatuojamųjų ir klausiamųjų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.). Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles. Išgirsta visus garsus žodyje ir pasako juos eilės tvarka. • Girdėtų kūrinų kalbinės raiškos elementus vartoja pokalbiuose, svarstymuose, erziniuose ir kt. Atpasakodamas kūrinį, vartoja įprastus kūrinio pradžiai ar pabaigai posakius. Deklamuoja modernius eilėraštkius. • Žaidžia kalba – rimais, ritmais, kuria naujus žodžius.
--	--	--	---	--	---

9. RAŠYTINĖ KALBA

Rašytinė kalba – tai vaiko rašymas ir skaitymas.

Ji perprantama natūralioje aplinkoje, savarankiškoje paties vaiko veikloje, atsiradus ar sužadinus poreikį kažką parašyti ir perskaityti. **Rašymas prasideda pirmomis vaiko braukomomis linijomis**, taškeliais, kraigalionėmis, atsitiktinai parašytais raidžių elementais, nukopijuotomis raidėmis. **Skaitymas** ikimokyklinio amžiaus vaikui – **tai simbolių, brėžinių prasmės suvokimas**, pirmųjų trumpų žodžių ir raidžių atpažinimas ir siejimas su garsais.

Skaitymo mokymosi sėkmę lemia vaiko įgudimas klausyti ir kalbėti bei jo gyvenimiška patirtis. Kad vaikas mokytųsi skaityti, jis nuolat skatinamas papasakoti apie savo keverzones, piešinėlius, knygų iliustracijas, imituoti skaitymą, pačiam skaitinėti ir pan.

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja: domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis, domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas, trumpų žodelių skaitymas.

VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

ESMINIS GEBĖJIMAS. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandiesiems (7 žingsnis)
<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas. <p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi ne tik 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. <ul style="list-style-type: none"> Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <p>Rašymas</p>	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Gerbia ir tausoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.). Atpažįsta ir pavadina keletą įvairių šriftu parašytų raidžių (didžiųjų ir mažųjų, spausdintų ir rašytinių). <p>Atpažįsta ir pavadina kelis skiriamuosius ženklus (klaustuką, šauktuką, tašką).</p> <ul style="list-style-type: none"> Imituodamas skaitymą, pagal knygos iliustracijas

<p>Pradedama atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Įvairiomis priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 	<p>esančius simbolius.</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<p>įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Kevertzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydama nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius. 	<p>Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirą raidžių junginį.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus. 	<p>kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Imituodamas skaitymą, kuria savo pasakojimą, susijusį su patirtimi, fantazuoja. Teisingai įvardija puslapį, sakinį, žodį, raidę. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo vardą, artimųjų vardus, adresą).</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Piešiniu, rašinėjimais, raidėmis atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Piešiniuose, po darbėliais, įvairiuose laiškeliuose, pranešimuose ar kvietimuose rašo atskiras raides, savo vardą, elementarius žodelius. Rašo nepaisydamas žodžių darybos ir jų dėstymo eilutėje ar puslapyje taisyklių.
---	--	--	--	---	---

SMALSUS VAIKAS

	<p>10. APLINKOS PAŽINIMAS</p> <p>Aplinkos pažinimas glaudžiai siejasi su tyrinėjimo ir mokėjimo mokytis gebėjimais.</p> <p>Noras sužinoti, išmokti, suprasti, kas vyksta aplinkui, yra aplinkos pažinimo pamatas. Nereikėtų galvoti, kad aplinkos pažinimas – tai pavadinimų, faktų ir kitos informacijos įsiminimas. Tokios žinios bus bevertės, jeigu vaikas neišmoks mąstyti, pritaikyti to, ką sužinojo apie aplinką, pasirinkti.</p> <p>Gilus aplinkos pažinimas susideda iš: domėjimosi socialine, kultūrine, gamtine aplinka, noro ją tyrinėti ir pažinti; pagarbos gamtai ir gyvybei, žmonių sukurtai aplinkai, tolerancijos įvairių kultūrų, lyties, socialinių ir amžiaus grupių žmonėms; gebėjimo mąstyti, samprotauti, remiantis informacija, spręsti problemas, nusakyti pasaulį kalba, vaizdais, simboliais ir kitomis priemonėmis; žinių apie aplinką, jos raidą, aplinkos pažinimo būdų, savo šeimos, savęs, kaip bendruomenės nario, suvokimo, savo teisių bei</p>
--	---

pareigų **žinojimo; aplinkos pažinimo būdų žinojimo** bei supratimo, gebėjimo pritaikyti žinias.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugdomas tobulėja: socialinės aplinkos pažinimas, gamtinės aplinkos pažinimas, pagarba gyvybei ir aplinkai.

VERTYBINĖ NUOSTATA. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

ESMINIS GEBĖJIMAS. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. • Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonus. • Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus. • Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. • Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. • Pasako 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). • Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų 	<p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. • Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. • Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako tėvų profesijas, įvardija savo gimtąjį miestą, žino savo namų adresą. • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotuoja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. • Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. • Papasakoja apie tradicines šventes. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotuoja apie tai, kur 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusako miško, pievos, vandens telkinio augmenijos ir gyvūnijos būdingiausius bruožus (miške vyrauja medžiai ir krūmai, pievose – žolės; vandens telkinių augalai gali augti tik panirę ar pusiau panirę į vandenį ir pan.). • Suaugusiųjų padedamas pastebi požymius, kurie rodo augalų bei gyvūnų prisitaikymą gyventi sausumoje ar vandenyje. • Nurodo kelis gyvūnus, kurie minta tik augalais, ir kelis, kurie minta kitais gyvūnais ir vadinami plėšrūnais. • Atpažįsta po kelis miško ir vandens augalus bei gyvūnus, valgomuosius grybus. • Paaiškina, kad nežinomų augalų uogų ir grybų negalima ragauti, nes jie gali būti nuodingi. • Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti kambarinius ar daržo augalus, naminius gyvūnus. • Nusako, iš ko ir kaip gaminama duona, pieno produktai. • Noriai tyrinėja medžiagų savybes, daiktų sandarą ir apie tai samprotuoja, aiškinasi kodėl; pateikia (ne)tirpstančių medžiagų, vandenyje (ne)skęstančių daiktų pavyzdžių.

<p>žmones, daiktus, jų atvaizdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė). 	<p>savo ir savo šeimos narių vardus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus. 	<p>požymius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba). 	<p>naudotis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). 	<p>gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. • Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. • Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. • Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. • Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. • Mokosi rūšiuoti atliekas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi gamtos reiškiniais ir jų aiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). Nusako, kaip skiriasi orai kitose pasaulio šalyse. • Paaiškina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę; samprotauja, kuo planetos skiriasi nuo žvaigždžių. • Tvarkingai ir saugiai elgiasi gamtoje, išvykose, noriai dalyvauja tvarkant ir puošiant aplinką. • Paaiškina, kaip reikia taupyti elektrą, šilumą ir vandenį, kaip rūšiuoti šiukšles, esant galimybei jas rūšiuoja. • Samprotauja apie profesijos pasirinkimą, kokių savybių reikia žmonėms, dirbantiems įvairius darbus. • Domisi žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse. • Domisi savo giminės istorija, savo gimtosios vietovės ir Lietuvos žinomais žmonėmis, kultūros ir gamtos paminklais, gali apie kelis trumpai papasakoti. • Domisi aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. • Bando prisimti atsakomybę už bendrą darbą, stengiasi prisidėti, dalyvauti ikimokyklinės įstaigos ir vietos bendruomenės talkose, šventėse ir kituose renginiuose.
--	---	--	---	--	---

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Pažinimo procesas neatsiejamas nuo sąvokų, jų ryšių, sąvokų struktūrų suvokimo, mat mūsų smegenys nuolat ieško, kaip palyginti, susisteminti, apibendrinti mus pasiekiančią informaciją. **Skaičiavimas** – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus vartojimas kiekviui nusakyti (kiek?); skaičiaus vartojimas numeruoti (kelintas?); simboliai, vartojami skaičiams pažymėti. Vaiko pažintinė raida neatsiejama nuo vis besiplečiančio jo suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus. Komponente **matavimas** išskiriami tokie aspektai: vaiko pažintis su paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis; daikto dydžio, dydžių santykio suvokimas; vis gerėjantis vaiko orientavimasis laike ir erdvėje. **Skaičiavimo** srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekviui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį, gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti

dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.

Matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą, gebėjimas matuoti; daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas; laiko tėkmės suvokimas.

VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

ESMINIS GEBĖJIMAS. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.

Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedama suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesiems (7 žingsnis)
<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne). <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja 	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, 	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. • Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). <p>Matavimas</p>	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? • Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai 	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. • Atpažįsta, atkuria, 	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedama suprasti ryšius tarp skaičių (pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų). Pradedama suprasti ir vartoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. • Išdėlioja daiktus į eilę pagal tą patį požymį (pvz., pagal spalvos intensyvumą). <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria ir pavadina

<p>matytus veiksmus su daiktais.</p> <p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.). 	<p>mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. • Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. 	<p>laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. • Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai. • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto 	<p>pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p> <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. • Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). • Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, 	<p>plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (kubą, rutulį); aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių detalių. Sugrupuoja daiktus pagal nurodytą požymį (dydį, formą). Pradeda suprasti, kad tas pats daiktas gali priklausyti kitai grupei pagal kitą požymį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda suprasti, kada vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, šilta ir šalta ir kt. (pvz., sako: „Aš esu didelis, o kačiukas mažas, bet aš esu mažas, o namas didelis“). • Moka parodyti, kur yra greta (tačiau tik iš šonų, ne viršuje) esantys, bet nematomi objektai (pvz., laukujos durys, sodas). Žaisdamas naudojami vis didesne erdve.
--	--	--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius. 	santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. <ul style="list-style-type: none"> • Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj. 	greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. <ul style="list-style-type: none"> • Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.). 	
--	--	--	--	--	--

KURIANTIS VAIKAS

	<p>12. MENINĖ RAIŠKA</p> <p>Vaiko meninė raiška – tai vaiko išpūdžių, išgyvenimų, supratimo, emocijų, jausmų patirties reiškinys ir vaizdavimas meninės raiškos būdais ir priemonėmis: veiksmu, judesiu, žodžiu, balso intonacija, spalva, linija, forma ir kt. Ji apima muziką, šokį, vaidybą ir vizualinę raišką.</p> <p>Muzika – tai vaiko raiška garsu, melodija, ritmu dainuojant, grojant, ritmuojant, klausantis muzikos, kuriant, improvizuojant.</p> <p>Šokis – tai vaiko raiška judesiu šokant liaudies ratelius, šokamuosius žaidimus ir improvizuotai kuriant trumpas judesių, nesusijusių su šokio žanru, sekas.</p> <p>Vaidyba – tai veikėjo vaizdavimas improvizuotais savo paties ar lėlės (žaislo) judesiais, veiksmais, žodžiais, balso intonacijomis, veido mimika. Kiekvienas vaikas vaidindamas-vaizduodamas reiškia savo požiūrį ir supratimą.</p> <p>Vizualinė raiška – tai vaiko raiška vaizdų kalba tapant, liejant akvarele, piešiant tradicinėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis, lipdant, konstruojant, aplikuojant, spauduojant, lankstant, karpant ir kt. Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja: emocijų, patirties, minčių, išpūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais, meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas,</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje. meninė kūryba ir improvizacija.</p>
--	--

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklysdamas, sutelkdamas, žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. • Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypso, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. • Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). • Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emocingai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. • Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūniniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. • Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. • Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. • Improvizuodamas balsu, muzikos 	<p>Muzika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi kompozitorių ir liaudiškos muzikos kūrinių. Įvardija kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažįsta liaudiškos muzikos kūrinius. Tyrinėja melodijos judėjimo kryptį, dermę, atlikimo rūšis. • Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. Dainuoja oktavos ribose solo, ansamblyje ir su visa grupe. Tyrinėja balso skambėjimo ypatumus dainuodami su žodžiais ir be jų, žaisdami įvairius žaidimus. • Noriai, džiugiai groja ir improvizuoja daiktai iš gamtos (akmenukais, lazdelėmis, kriauklytėmis, kankorėžiais, riešutais ir kt.), savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais. Groja ritmiškai, aiškiai, taisyklingai sėdi, laiko instrumentą (būgnelį, trikampį, molio švilpynę ir kt.) ir pritaria dainoms, šokiams, rateliams, muzikiniams žaidimams. • Kuria ritmus ir melodijas dainoms, improvizuoja muzikos instrumentais pagal savo sugalvotą ar suaugusiojo pasiūlytą temą.

<p>Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. Žaidinimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). Vizualinė raiška • Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, 	<p>Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. • Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias 	<p>jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. • Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškiai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius 	<p>tembrus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. • Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). <p>Vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 	<p>instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.</p> <p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. Vaidyba • Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpos žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro 	<p>Šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius savitai reiškia nuotaikas. • Kuria natūralių judesių trumpą šokį, reaguodamas į muziką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas šokio elementus (erdvę, laiką ir energiją). <p>Vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomąją situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju. Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocijas būsenas. Naudoja charakteringas balso intonacijas, judesius, aprangos detales, prireikus – menamus ar tikrus reikmenis, dekoracijas. Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaizduodamas veikėjų bendravimo sceneles. Vizualinė raiška • Drąsiai įgyvendina savo kūrybinius sumanymus. Numato galimą sumanymo realizavimo seką bei rezultatą. Įvairiai varijuodamas spalvų,
---	--	--	--	---	---

<p>tepinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto.</p> <p>Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį.</p> <p>• Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).</p>	<p>emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. <p>Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. <p>Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. <p>Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atradamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. 	<p>veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p> <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje). 	<p>reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. <p>Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>linijų bei formų junginiais ir deriniais, išryškindamas detales pasakoja apie patirtus išgyvenimus, matytus objektus, įsivaizduojamus įvykius, istorijas. Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines medžiagas, priemones, technikas sumanymui įgyvendinti. Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo ar kitomis kompiuterinėmis programomis, skaitmeninėmis priemonėmis.
---	---	---	--	---	---

13. ESTETINIS SUVOKIMAS

Vaiko estetiškas suvokimas – tai gebėjimas suvokti, pajauti ir reflektuoti estetinius potyrius, kurie kyla matant ir jaučiant aplinkos (gamtos ir aplinkinio pasaulio, žmonių santykių, veiklos), meno kūrinių, savo ir kitų kūrybos grožį.

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdamas tobulėja: nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.); jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.

VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

ESMINIS GEBĖJIMAS. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<ul style="list-style-type: none"> Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus 	<ul style="list-style-type: none"> Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emociškai reaguoją girdėdamas darnų garsų, intonacijų, 	<ul style="list-style-type: none"> Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoją (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar 	<ul style="list-style-type: none"> Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, 	<ul style="list-style-type: none"> Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. 	<ul style="list-style-type: none"> Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje, kūrybinėje ir kasdienėje veikloje. Atpažįsta ir pasakoja apie muzikoje, šokyje, vaidinime, vizualiajame mene vaizduojamus gamtos, aplinkos, žmonių gyvenimo įvykius, objektus. Išsako samprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą, vaizduojamų įvykių kaitą, veikėjams būdingus bruožus, kilsius vaizdinius, potyrius.

<p>garsus, mato šokio judesius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelėlių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. 	<p>žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelėlių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<p>sakiniais pasako savo išpūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelėlių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus. 	<p>Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilsius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raiškoje. • Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė, kaip kūrė. Pasako, kurių kūrinių malonu klausyti ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti. Reiškia savo nuomonę, kodėl gražu. Domisi kitų kūrybinėmis idėjomis, sumanymais, geranoriškai juos komentuoja.
--	--	---	---	---	---

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS VAIKAS

	<p>14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS</p> <p>Iniciatyvumas apibūdinamas kaip smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas naujos informacijos, naujų veiklos ar raiškos būdų ieškojimas, noras išmokyti.</p> <p>Atkaklumas yra gebėjimas gana ilgą laiką amžiaus galimybių ribose nepalikti atliekamos veiklos. Tai yra ilgalaikio dėmesingumo išlaikymas, gebėjimas išsaugoti svarbią informaciją bei idėjas atmintyje, kurias ateityje vaikas gali panaudoti įvairiose veiklose ir situacijose, nepasimesti nesėkmės situacijoje, didelėmis pastangomis pasiekti sėkmės. Atkaklumo pagrindas yra vaiko noras daryti įtaką aplinkiniam pasauliui, noras pasiekti tikslų.</p> <p>Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja: gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti, gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdomąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti, gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>				
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandiesiems (7 žingsnis)
<p>Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominsiu žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškdamas, duodamas žaislą kitam paskatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo „taip“ arba „ne“. <p>Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį,</p>	<p>Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. 	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą 	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs pradėti, siūlyti naują veiklą, ją užbaigti, užmegzti naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiais. • Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja. • Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir

<p>veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. • Veiksmiais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusiųjų prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties. 	<p>žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo. 	<p>atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. 	<p>vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 	<p>nepatrauklią veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūtis. • Kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
---	---	---	--	--	--

		<p>15. TYRINĖJIMAS</p> <p>Tyrinėjimas – tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą.</p> <p>Tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus), kai keičiami daiktai ar medžiagos, aplinkos sąlygos, pvz., kai išardoma ir sudedama kitaip, kai tirpinama, šildoma, šaldoma medžiagos, kai sodinami augalai ir stebima, kaip jų augimą veikia šviesa, laistymas ir pan.</p> <p>Tyrinėjimas apibūdinamas kaip: smalsumas, domėjimasis, noras pažinti, išsiaiškinti kas ir kodėl vyksta; gebėjimai kelti problemas, klausimus ir tyrinėjimo tikslus, numatyti (spėti) laukiamus tyrinėjimo rezultatus; gebėjimas numatyti kaip tyrinės ir pasirinkti priemones; gebėjimas apmąstyti tyrinėjimo rezultatus, juos aptarti ir padaryti išvadas; tyrinėjimo žingsnių, saugaus tyrinėjimo taisyklių žinojimas ir supratimas.</p> <p>Tyrinėjimo srityje vaikui ugdamas tobulėja: domėjimasis supančia aplinka, tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais, atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>			
VAIKO PASIEKIMAI					
<p>1–3 metai (1–2 žingsnis)</p>	<p>2–3 metai (3 žingsnis)</p>	<p>3–4 metai (4 žingsnis)</p>	<p>4–5 metai (5 žingsnis)</p>	<p>5–6 metai (6 žingsnis)</p>	<p>Brandiesniems (7 žingsnis)</p>
<p>Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, 	<p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai</p>	<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas tyrinėja, 	<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. • Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi gamtinės aplinkos tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais). Siūlo idėjas, ką norėtų tyrinėti, išbandyti, pasirenka tai, kas labiausiai domina. • Suaugusiojo padedamas numato, ką reikės atlikti, pasiūlo, kokias priemones ir kaip galima panaudoti tyrinėjant, stebi ar bando, aptaria ir daro išvadas. Tai, ką sužinojo tyrinėdamas, susieja su tuo, ką jau žinojo, išsako savo abejones ir ką dar norėtų sužinoti. • Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus

<p>judesiai, garsai). Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta žaisti slėpynių. <p>Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.</p>	<p>veikia, vyksta.</p>	<p>išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.).</p>	<p>savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. • Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. 	<p>idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. • Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybės išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). • Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. • Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. • Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir 	<p>artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus (stebi, klausia, nupiešia, nufotografuoja, ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuterį, mobilųjį telefoną, fotoaparata ir kt.). • Tyrinėja susidomėjęs, atidžiai, stengiasi viską pastebėti. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo būdo bruožus, palygina, kritiškai vertina. • Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, sudaro sekas, grupuoja, klasifikuoja. Projektuoja, modeliuoja. • Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, pristato kitiems. Baigęs tyrinėjimą, aptaria, kaip pavyko viską atlikti, ką galima buvo daryti kitaip. • Stebėdamas ar vykdydamas bandymą stengiasi viską atlikti tvarkingai, laikytis sutartų taisyklių. Paaiškina, kad gamtą ar socialinę aplinką tyrinėti reikia atsargiai, nežalojant, neniokojant, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje (neragauti nepažįstamų vaisių, uogų, neimti į rankas vabzdžių ir t. t.), buityje, gatvėje.
---	------------------------	--	---	--	--

				augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.	
			<p>16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS Problemų sprendimas – tai gebėjimas suprasti, įvertinti, interpretuoti ir pritaikyti žinias iššūkių, sudėtingų užduočių ar sunkumų sprendimui. Išskiriami tokie problemų sprendimo žingsniai: problemos nustatymas ir įvardijimas (aš negaliu padaryti to ir to, nežinau, kaip padaryti tai ir tai), įvairių sprendimų ar išeičių paieška, vieno kurio nors sprendimo pasirinkimas ir išbandymas, įvertinimas, kas iš to išėjo, kokios pasekmės. Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja: problemų atpažinimas, įžvelgimas, sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas, mokymasis įveikti nesėkmes. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. ESMINIS GEBĖJIMAS. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>		
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)
<p>Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. Susidūręs su sudėtinga</p>	<p>• Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.</p>	<p>• Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. • Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai</p>	<p>• Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. • Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų,</p>	<p>• Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. • Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir</p>	<p>• Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti. • Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų</p>

<p>veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus.</p> <p>Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<p>sugalvotus veikimo būdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. <p>Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>poelgių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<p>priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos. 	<p>pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų. Tariausi su kitais, drauge ieško išeities, siūlo ir priima pagalbą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta ir pasako, ar problemą gali įveikti pats kartu su kitais vaikais, ar būtina suaugusiojo pagalba.
---	--	--	---	--	--

	<p>17. KŪRYBIŠKUMAS</p> <p>Kūrybiškumas suprantamas kaip asmenybės savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netikėta.</p> <p>Kūrybiškumui ugdyti būtina saugi, vaiko saviraišką skatinanti aplinka. Kūrybiškumo srityje vaikui ugdomas tobulėja: domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais; gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti; gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti; drąsa veikti, daryti savaip.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>
--	---

VAIKO PASIEKIMAI

1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandiesniems (7 žingsnis)
Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones,	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje	Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. • Kelia probleminius	Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. • Išvelgia dar neišbandytas veiklos, saviraiškos galimybes, kelia

aplinkos pasikeitimus. Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. <ul style="list-style-type: none"> • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui. 	aplinkoje. <ul style="list-style-type: none"> • Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	savybes. <ul style="list-style-type: none"> • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. • Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. 	klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. <ul style="list-style-type: none"> • Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. • Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. 	probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto. <ul style="list-style-type: none"> • Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, remiasi vidine nuojauta, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus. • Pats ir kartu su kitais ieško atsakymų, netikėtų idėjų, savitų sprendimų, neįprastų medžiagų, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. • Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsiai, savitai eksperimentuoja.
---	---	--	---	--	---

		<p>18. MOKĖJIMAS MOKYTIS</p> <p>Mokėjimas mokytis ikimokykliniame amžiuje suprantamas kaip noras ko nors išmokti ir atkaklus to tikslo siekimas.</p> <p>Tai gebėjimas išsikelti mokymosi ar kitos veiklos tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamus veikimo būdus, apmąstyti, kaip sekėsi ir kokie veiklos ar mokymosi rezultatai, kokie tolesni tikslai.</p> <p>Mokėjimo mokytis srityje vaikui ugdantis tobulėja: numatymas, ko nori išmokti, aktyvus mokymasis, gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.</p> <p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>			
VAIKO PASIEKIMAI					
1–3 metai (1–2 žingsnis)	2–3 metai (3 žingsnis)	3–4 metai (4 žingsnis)	4–5 metai (5 žingsnis)	5–6 metai (6 žingsnis)	Brandesniems (7 žingsnis)

<p>Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ir susitapatina, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais. Nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. • Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. • Džiaugiasi tuo, ko išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, parodo, ką nori išmolti. • Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. • Pasako, ką veikė ir ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Norėdamas ką nors išmolti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu... 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie tai, ką norėtų išmolti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. • Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samprotauja apie mokymąsi mokykloje, išsako savo požiūrį į mokymąsi, jo prasmę. • Kelia nesudėtingus mokymosi tikslus ir numato, kaip jų sieks, samprotauja apie tai, kaip pavyko. • Kalba apie tai, kad daug sužinoti ir daug ko išmolti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš spaudos ir knygų, enciklopedijų, interneto, TV ir kt. • Savarankiškai susiranda nesudėtingą informaciją, klausinėja draugus, suaugusiuosius, kai reikia, prašo suaugusiųjų pagalbos. • Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti. Mokosi iš kitų. • Apmąsto ir samprotauja, ko mokėsi, ką išmoko, ko dar norėtų išmolti.
---	---	--	--	--	---

ŽENKLAI, IŠPĖJANTYS APIE POREIKĮ PRITAIKYTI UGDYMO PROCESĄ

Ženkla, išpėjančiais apie poreikį pritaikyti ugdymo procesą, vadinami saviti vaiko veiklos būdai žaidžiant, tyrinėjant aplinką, bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais ir pan., kurie liudija apie vaikui išskylančius ugdymosi sunkumus. Jie informuoja pedagogą ir tėvus (globėjus) apie būtinumą atidžiau stebėti vaiko veiklas, bendravimą ir ieškoti metodų, kurie padėtų vaikui išsiugdyti jo galimybes atitinkančius gebėjimus.

Vadovaujantis įprastos raidos vaikui būdingų pasiekimų amžiaus tarpsniuose aprašymu, atkreipiamas dėmesys į ugdymosi skirtumus: gebėjimų stoką, neįprastą elgesį ar emocijas, kurios gali reikšti pedagogo arba specialistų pagalbos poreikį. Susirūpinimą keliančių ženklų aprašymai padės pedagogui kuo anksčiau pastebėti sunkumų patiriančius vaikus, ypač tais atvejais, kai vaikui nėra arba dar nėra nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai, paskatins bendradarbiauti su švietimo pagalbos specialistais arba kreiptis į Vaiko gerovės komisiją dėl išsamaus vaiko ugdymosi poreikių įvertinimo.

1,5 metų	2 metai	3 metai	4 metai	5 metai	6 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai nevaikšto. • Žaisdamas netyrinėja daiktų, tik jais manipuliuoja, deda juos į burną. • Nemėgsta būti artimųjų apkabinamas, glaudžiamas – priešinasi, traukiasi. • Nemėgdžioja kito žaidžiančio vaiko judesiu. • Neparodo paveikslėlių knygoje įprastų daiktų, kai kas nors juos įvardija. • Kalbinamas nerodo emocijų arba, priešingai, susierzina, nesišypso. • Blogai girdi ar mato. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vis dar vaikšto netvirtai, nors pradėjo vaikščioti prieš 6 ar daugiau mėnesių. • Negeba parodyti pagrindinių namų apyvokos daiktų ir svarbiausių kūno dalių. • Nevykdo vieno veiksmo nurodymų (pvz., „Prašau paduoti kaladėlę“). • Nevartoja gestų arba kalbos, norėdamas atkreipti dėmesį į daiktą ar veiksmą. • „Neįgarsina“ savo norų bent vienu savitu 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažnai griūva ir (ar) sunkiai (išsikibęs, neužtikrintai) lipa laiptais. • Nerangiai manipuliuoja smulkias daiktais. • Nesupranta įprastų kasdienių prašymų (pvz., „Padėk batukus į vietą“). • Kalbėdamas nevartoja 2–3 žodžių sakinių (pvz., vietoj „noriu pieno“ sako „pieno“). • Nesidomi kitais vaikais. • Nedalyvauja imitaciniuose žaidimuose. • Savarankiškai nenusivelka atsagstyto švarkelio ar paltuko. • Vis dar šlapinasi į kelnytes, nors buvo mokomas sėsti ant puoduko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nerangiai juda ir manipuliuoja paprastais įrankiais, pvz., šaukštu, šakute ir pan. • Sunkiai vykdo žodinius nurodymus. • Kalba neaiški ir ją sunku suprasti. • Demonstruoja ypatingą užsispyrimą, kuris gali pereiti net į agresyvų elgesį. • Vis dar labai verkia ir stveriasi už tėvų ar globėjų, kai šie nori išeiti. • Nesidomi žaidimais su kitais vaikais ir žaidžia vienas. • Žaisdamas grupiniame žaidime vadovaujant vyresniesiems 	<ul style="list-style-type: none"> • Juda nerangiai: klumpa, griūva, neišlaiko pusiausvyros ir pan. • Nerangiai naudojasi pieštuku ir kasdieniais buities įrankiais. • Dažnai ar nuolat elgiasi agresyviai. • Pernelyg drovus, baukštus ar emociškai labilus (nuolat besikeičiančios, ne visada adekvačios emocijos). • Nei namuose, nei darželyje nevykdo nurodymų. • Lyginant su kitais vaikais, lengvai išsiblaško ir sunkiai sukaupia dėmesį. • Mažai domisi kitų vaikų žaidimais ir prie jų nesijungia. • Negali susieti paprastų pavienių įvykių (nesuvokia 	<ul style="list-style-type: none"> • Sunkiai eina ištisine linija. • Nelipa laiptais. • Paklaustas nepasako apie savo jausmus (linksma, pykstu, liūdna). • Žaisdamas nemėgdžioja suaugusiųjų veiksmų („... taip kaip tėvelis“, „... taip kaip mamytė“). • Nesuranda sau užsiėmimų. • Nenumato galimų pavojų (pvz., nesustoja prie gatvės prieš ją pereidamas, nesisaugo atvažiuojančio transporto). • Nerūšiuoja daiktų pagal vieną požymį. • Nepasako savaitės dienų, nors buvo to mokomas.

	<p>žodžiu ar dviejų žodžių junginiais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nežaidžia jokių imitacinių žaidimų. • Nemėgdžioja suaugusiųjų veiksmų (pvz., neima iš spintelės indų, nesiekia maišyti tešlos kartu su mama). • Neatsiliepia į savo vardą atsisukdamas. • Netyrinėja aplinkos ir ja nesidomi. • Blogai girdi ar mato. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbėdamas nereguliuoja balso stiprumo (kalba pernelyg garsiai arba pernelyg tyliai, nepriklausomai nuo situacijos). • Blogai girdi ar mato. 	<p>vaikams ar suaugusiems nesilaiko taisyklių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nesisaugo aplinkoje esančių kliūčių (aštrų kampų, atvirų laiptų). • Negeba įvykdyti dviejų veiksmų nurodymo (pvz., „Prašau paimti puoduką ir pastatyti ant stalo“). • Nesudeda paveikslėlio iš 2 dalių. • Negeba nubrėžti linijos pagal pavyzdį. • Blogai girdi ar mato. 	<p>priežasties-pasekmės ryšio).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nekalba sudėtiniais sakiniais. • Kalba sunkiai suprantama dėl neaiškios tarties ar netaisyklingos gramatinės struktūros. • Sunkiai supranta ir įsimena sąvokas. • Visai nevartoja apibendrinamųjų žodžių („žaislai“, „gyvuliukai“). • Nesuvokia priežasties ir pasekmės ryšio: neatsako į klausimą „kodėl“ apie nesudėtingus įvykius. • Nesudeda paveikslėlio iš 3–4 dalių. • Blogai mato ar girdi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nenusako paprastų veiksmų sekos. • Paveikslėlyje neranda nelogiškumo (pvz., vasarą vaikai leidžiasi nuo kalnelio rogutėmis). • Negeba papasakoti paprastų kasdienių įvykių. • Blogai girdi ar mato.
--	--	---	---	---	--

V. REKOMENDUOJAMOS TEMOS

<p>PLANUOJAMA UGDOMOJI VEIKLA (Kūrybinis projektas, temos, šventės, pramogos, išvykos, bendradarbiavimas su šeima, mokykla ir kitais socialiniais partneriais bei kita vaikų grupei aktuali veikla)</p>	MĖNUO
<p>Aš darželyje (susipažinti su nauja aplinka, draugais). Mano žaisliukas (domėtis, tyrinėti grupėje esančius žaislus). Aš saugus, kai žinau (galimi pavojai vaiko aplinkoje). Rudenėlio dovanos (rudens gėrybių paroda, šventė).</p>	Rugsėjis
<p>Mano augintinis (pažinti naminius gyvūnus, gyvulius, mokytiis globoti). Rudenėlis lapais lyja (aktyviai tyrinėti aplinką, stebint pokyčius gamtoje). Augsiu sveikas ir stiprus (skatinti vaikus aktyviai ir saugiai judėti, sveikos gyvensenos pradmenys). Ką slepia miškas? (susipažinti su miško augalais, gyvūnais).</p>	Spalis
<p>Duonutė ant mūsų stalo (ilgas duonutės kelias, pagarba duonai ir žmogaus darbui). Drabužėlių pilna spinta (skatinti pastebėti orų permainas ir besikeičiančią žmonių aprangą). Esu nepaprastas ir įdomus (pažinti savo kūną, sužinoti, kad galima išmatuoti ūgį, svorį, ugdyti savarankiškumą, higienos, sveikos gyvensenos įgūdžius). Šviesos ir tamsos, dienos ir nakties kaita (suprasti, pajusti dienos ritmą, laiko tėkmę).</p>	Lapkritis
<p>Adventas- gerų darbų pradžia (geri poelgiai, pagalba mažesniui, gražūs, geri žodžiai). Noriu būti geras draugas (ugdyti geranoriškumą, draugiškumą aplinkiniams,</p>	Gruodis

<p>norą pažinti save ir kitus). Seku seku pasaką (klausančias pasakų turinti žodyną, lavinti vaizduotę). Kalėdų stebuklo belaukiant (susitikimas su Kalėdų seneliu, šventinis renginys).</p>	
<p>Raidžių ir skaičių pasaulyje (sudominti užrašytu vardu, skaityti knygeles, skaičiuoti aplinkos daiktus). Baltos žiemužės sukury (pažinti žiemos požymius, tyrinėti sniegą, ledą). Žiemos rūpesčiai ir džiaugsmas (paukštelių, žvėrelių globa, aktyvus judėjimas lauke, estafetės, žaidimai su sniegu). Pažinimo, tyrinėjimų savaitė (visais pojūčiais tyrinėti aplinkos daiktus, reiškinius).</p>	Sausis
<p>Formų pasaulyje (pažinti formas daiktuose, aplinkoje, mokytis formų pavadinimų). Namai, namučiai (džiaugtis savo namais, gimtu miestu, gimtine). Juda rankelės trepsi kojelės (judrūs žaidimai, sportas). Žiema, žiema bėk iš kiemo (Užgavėnių papročiai, linksmybės).</p>	Vasaris
<p>Buvo molio Motiejukas (Kaziuko mugė, amatai). Saulutė šviečia, pabusti kviečia (pavasario požymiai gamtoje). Aš auginu (domėtis augalais, sėti, laistyti, daiginti, prižiūrėti). Mūsų Žemė (saugoti, tausoti savo aplinką).</p>	Kovas
<p>Rid rid rid margi margučiai (Velykų šventės belaukiant). Paukšteliai sugrįžo (pažinti paukščius, klausytis jų balsų, stebėti inkilėlių gyventojus). Lašelio kelionė (vandens svarba žmogui ir gamtai). Visi žmonės dirba (supažindinti su įvairiomis profesijomis).</p>	Balandis
<p>Tau, Mamyte, visos gėlės (meilė, pagarba, dėkingumas mamai). Jau pabudo vabalai (pažinti, stebėti vabalus). Šeimoje saugūs ir mylimi (ugdyti pagarbą vyresniam žmogui, pasididžiavimą savo šeima). Saulė, oras ir vanduo-mūsų brolis ir sesuo (sveikatinimo pagal S. Kneippą savaitė).</p>	Gegužė
<p>Ant tėvelio rankų supasi pasaulis (Tėvo dienos). Vaikystės spindulėlis (žaidimai lauke). Sparnuota vasarėlė (gėrėtis, džiaugtis vasaros gamta). Pinsiu Joninių vainiką (Joninių šventės tradicijos).</p>	Birželis

VI. UGDYMO(SI) APLINKOS KŪRIMAS

Psichologas A. H. Maslow, kalbėdamas apie sąlygas, kurių reikia, kad vaikas norėtų sužinoti ir suprasti, pabrėžia, kad jis turi jaustis patogiai ir saugiai. Įstaigos išorinė ir vidinė aplinka turi būti estetiška, patraukli, pritaikyta vaiko amžiui ir ugdymo procesui.

Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklos aplinka kuriama laikantis humanistinių ir gamtosaugos principų. Kuriant aplinką, kurioje ugdytinis auga, bręsta ir kuria, didelis dėmesys skiriamas emociniam ir fiziniam saugumui, kūrybiškumui ir inovatyvumui.

Kiekviena įstaigos grupė yra savita, individuali, turinti jaukią ir estetišką aplinką. Grupės mikroklimatas, dienos ritmas, interjeras atitinka LR ikimokyklinio ugdymo įstaigų higienos normas ir taisykles.

Įstaigos psichosocialinė aplinka skatina vaikų džiugią veiklą, kūrybingą nuotaiką, gerą savijautą. Vyrauja demokratiškas pedagogų darbo stilius, girdimas vaiko balsas.

Pedagogas ugdymo procese dalyvauja kaip:

- aplinkos kūrėjas;
- idėjų generatorius;
- stebėtojas;
- veiklos iniciatorius;

- draugas-partneris;
- veiklų moderatorius.

Pedagogai organizuoja atvirų durų dienas, kurių metu tėvai, bendruomenė, susipažįsta su Mokyklos veikla, vaikų parodomis-išvykomis, vaikų pasirodymais, spektakliais. Kartu su vaikais įvairiuose renginiuose dalyvauja ir tėvai.

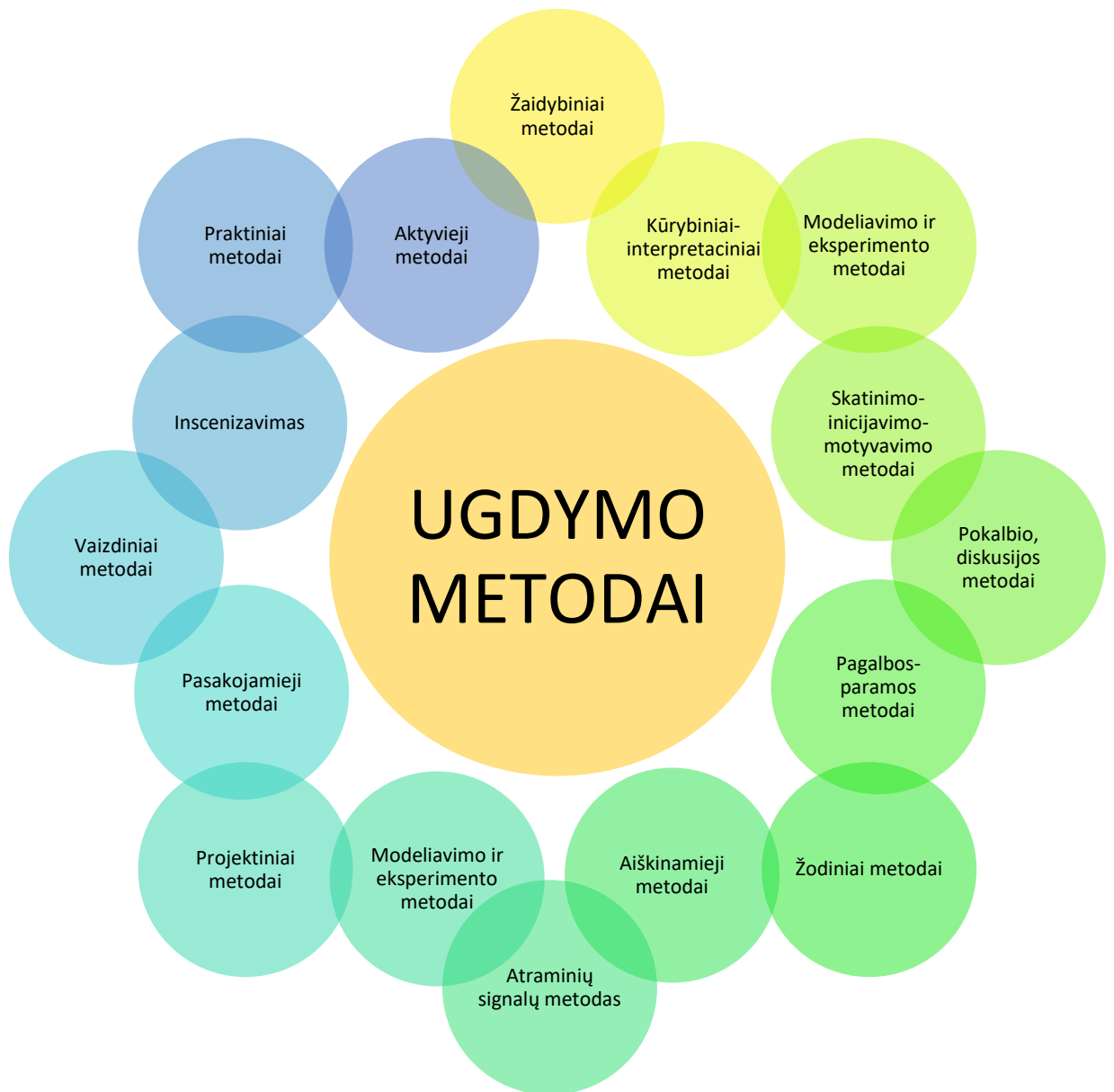
Visos veiklos, esant poreikiui, perkeliamos į virtualią aplinką pritaikant įvairius IT įrankius.

VII. UGDYMO(SI) TECHNOLOGIJOS

1. Pedagogas, organizuodamas ugdomąją veiklą, numato ir taiko įvairias technologijas:
  - 1.1. Ugdymosi skatinimo, sukuriant tinkamą aplinką:
    - 1.1.1. pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves vaikų veiklai;
    - 1.1.2. skatina pačius vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai;
    - 1.1.3. pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą;
    - 1.1.4. taikomi vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdai.
  - 1.2. Ugdymosi pavyzdžiu:
    - 1.2.1. pedagogas taiko įvairius vaiko dėmesio atkreipimo būdus;
    - 1.2.2. pedagogas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje – vaikams patrauklu pamėginti daryti tą patį;
    - 1.2.3. pedagogas pradeda kokią nors veiklą, vėliau ją savarankiškai tęsia vaikai;
    - 1.2.4. pedagogas, kaip vaikų žaidimų ar veiklos partneris, kartu dainuoja, vaidina, dalyvauja projektuose;
    - 1.2.5. pedagogas mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams;
    - 1.2.6. tėvai skatinami dalyvauti ugdymo procese, kad vaikas turėtų galimybę mokytis iš jų patirties.
  - 1.3. Kūrybinės vaiko ir pedagogo sąveikos:
    - 1.3.1. pedagogas įtraukia vaikus į veiklą, pasiūlydamas gerą idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti. Skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglamentuoti vaikų veiklos žingsnių;
    - 1.3.2. pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti;
    - 1.3.3. priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama;
    - 1.3.4. užduodamas atvirus klausimus pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, moko įveikti sunkumus, praturtina jų sumanymus.
  - 1.4. Spontaniško ugdymosi:
    - 1.4.1. pedagogas pritaria bet kokiai vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi;
    - 1.4.2. emociškai palaiko vaiko veiklą – pagiria, pasidžiaugia;
    - 1.4.3. ugdymui panaudoja netikėtai susidariusias situacijas;
    - 1.4.4. pasiūlo priemonių vaiko poreikiams ir interesams tenkinti.
  - 1.5. Terapinio ugdymosi:
    - 1.5.1. pedagogas taiko įvairius atsipalaidavimo būdus;
    - 1.5.2. taiko individualius paramos būdus;
    - 1.5.3. taiko socialinio emocinio ugdymo terapijos metodus;
    - 1.5.4. taiko pedagoginius žaidimo, menų terapijos metodus;
    - 1.5.5. padeda išmokti įveikti sunkumus, spręsti problemas;
    - 1.5.6. taiko prevencinio ugdymo turinį ir metodus.
  - 1.6. Patirtinio ugdymosi – žinių perdavimo eksperimentuojant ir tyrinėjant:

- 1.6.1. tinkama, palanki veikloms aplinka;
- 1.6.2. patirtis, kur suaugęs ne nurodinėja, o skatina pačiam atrasti, mąstyti;
- 1.6.3. tempas, kurį pasirenka kiekvienas vaikas individualiai;
- 1.6.4. patirties apgalvojimas – kas ir kodėl pavyko, kodėl reikėjo daryti būtent taip, ką galima keisti, kas patiko, kaip paveikė;
- 1.6.5. ateities planavimas – kaip kitą kartą padaryti geriau.

VIII. UGDYMO METODAI

Organizuojant ugdymo procesą pedagogas savo veikloje taiko įvairius **ugdymo(si) metodus**:

1. ŽAIDYBINIAI METODAI. Skatina vaikų interesą, teigiamas emocijas, dėmesio sukaupimą, tarpusavio bendravimą, išgyvenimą, patiria atradimo džiaugsmą. Aktyviai veikdamas žaidybinėse situacijose vaikas kuria, išreiškia save, bendrauja su bendraamžiais, suaugusiais, išklauso kitus, siūlo savas idėjas, atranda ir perima svarbiausias dvasines vertybes.

2. KŪRYBINIAI- INTERPRETACINIAI METODAI. Sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimų būdų, atrasti, tyrinėti, analizuoti, interpretuoti tai, kas nauja, originalu, netikėta.

3. MODELIAVIMO IR EKSPERIMENTO METODAI. Skatina vaikų smalsumą, domėjimąsi, norą skaičiuoti, modeliuoti, imituoti ir analizuoti įvairių sistemų funkcionavimą, natūraliai įtraukia informacinių technologijų panaudojimą į visas ugdymo sritis.

4. SKATINIMO-INICIJAVIMO-MOTYVAVIMO METODAI. Skatina vaikų aktyvumą remdamiesi tuo, ką jau žino ar mano žiną.

5. PAGALBOS-PARAMOS METODAI. Padeda pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, išmokti vienu ar kitu veiksmu.

6. ŽODINIAI METODAI. Suteikia galimybę perduoti informaciją.

7. AIŠKINAMIEJI METODAI. Padeda vaikams išsiaiškinti ir suprasti tam tikrus dalykus, pateikiant konkrečius pavyzdžius, naudojant vaizdines priemones. Aiškinama labai trumpai, ypač tiksliai, siekiama plėsti vaiko žodyną naujais, dar nežinomais terminais.

8. ATRAMINIŲ SIGNALŲ METODAS. Atraminiai signalai – grafiniai simboliai (žodis, piešinys, plakatas, enciklopedija ir t. t.).

9. POKALBIO, DISKUSIJOS METODAI. Skatina vaikus diskutuoti įvairiais juos dominančiais klausimais. Vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, klausyti ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.

10. PASAKOJAMIEJI METODAI. Skatina vaikus pasakoti pajvairinant piešiniais, nuotraukomis, knygelių paveikslėliais ir t. t.

11. VAIZDINIAI METODAI. Nukreipia į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą.

12. INSCENIZAVIMAS. Vaikai įsijaučia į kurį nors veikėją ir jį inscenizuoja. Etinių vaidinimų metu dorovinės sąvokos įgauna realų pagrindą, nes čia jos plečiamos, gilinamos bei įtvirtinamos praktinėje veikloje.

13. PRAKTINIAI METODAI. Ugdymo proceso metu suteikia galimybę vaikams atlikti įvairiausią praktinę veiklą, susipažįstant su juos supančia aplinka taikant STEAM metodą, kai tuo pačiu metu suteikiama galimybė mokytis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir kūrybos bei matematikos.

14. PROJEKTINIAI METODAI. Suteikia galimybę aktyviai veikti, priimti sprendimus, spręsti iškilusias problemas. Projektų metodas sudaro prielaidas aktualizuoti ugdymo turinį, įvairius gyvenimo reiškinius įtraukti į ugdymo procesą, skatina ugdytinius formuoti savo pažiūras, atitinkančias gyvenimo realybę ir visuomenės reikalavimus.

15. AKTYVIEJI METODAI. „Minčių lietus“, „Ryto ratas“, „Interviu“, stebėjimas, ekskursijos, išvykos, dialogas.

16. SPORTINĖS VEIKLOS – estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.

Vaiko gebėjimas kritiškai mąstyti neatsiejamas nuo gebėjimo pažinti save, savo jausmų pasaulį. Svarbu ugdyti ne tik vaiko pažintinę sferą, bet ir emocinę, o tai leidžia įgyvendinti susiliejancio ugdymo metodai („vaizduotės panaudojimas“, „nebaigti sakiniai“, „pedagoginė saulė“, „piešimas“). Susiliejantis ugdymas – tai pedagoginis procesas, kai besiuogdančiojo jausmai, vaizduotė, kūno kalba, smalsumas, aktyvus domėjimasis pateikiama medžiaga, savęs pažinimas tarpusavyje yra glaudžiai susiję.

Į ikimokyklinio ugdymo programą integruota emocinio intelekto ugdymo programa „Kimochi“. Ši programa ugdytiniams padės išmokti / įgyti:

- socialinių gebėjimų: vartodami kito vardą, užmegzdami akių kontaktą, naudodami reikiamą balso toną ir teigiamą kūno kalbą, keisdami vaidmenimis, kartodami pamokančias situacijas, klausydami;
- draugystės gebėjimų: vaikai mokysis bendradarbiauti, dalintis, įtraukti (bei ištraukti) į veiklą, dalyvauti, laikytis taisyklių, atsiprašyti ir atleisti, kantrybės, nuoširdumo, sąžiningo žaidimo;
- empatijos, pagarbos ir tolerancijos: vertinti skirtumus, gerbti save ir kitus, jausti empatiją, padėti;
- konfliktų sprendimo: atsiprašyti, atleisti, tinkamai reaguoti į neigiamą atsakymą, suprasti, kad netinkamas elgesys turi pasekmes, priimti nepritarimą;
- savarankiškumo ir atsilaikymo: būti atsakingam, pasitikėti savimi, spręsti problemas, vadovautis požiūriu „aš galiu!“, būti atkakliam, įveikti neigiamus jausmus, būti savimi;
- tinkamo elgesio: savireguliacijos, atsakingo elgesio, darbo komandoje, kantrybės, supratingumo, tolerancijos kitiems.

IX. KŪNO KULTŪROS ORGANIZAVIMAS

Lietuvos Specialiosios Olimpiados Komiteto – **Jaunojo Atleto programa** yra skirta sutrikusios raidos vaikams iki 8 metų amžiaus. Tai naujoviška, sportinė-žaidybinių programa, supažindinanti vaikus su sporto pasauliu. „Jaunasis atletas“ yra įvairiomis situacijomis pritaikyta visapusiška mokomoji programa. Programos plane atsispindi pamatiniai įgūdžiai: ėjimas ir bėgimas, pusiausvyra ir šokinėjimas, gaudymas ir metimas, atmušimas, spyrimas ir kt. Pamokos yra sukurtos taip, kad galėtų būti vedamos iš eilės, kad padėtų ugdytiniui susipažinti su užduotimis ir lavinti gebėjimus kiekvieno užsiėmimo metu.

„**Gyvūnų gimnastika**“. Esminis „Gyvūnų gimnastikos“ bruožas (pagal dr. L. Bobrovą) – tai vaiko kūrybingumo ugdymas, ryšio su gamta stiprinimas. Vaikas daro ne tai, ką pamatė ar išgirdo, bet informaciją interpretuoja ir pats kuria judesius. Todėl Gyvūnų gimnastikoje nėra blogai atliktų judesių. Šioje metodikoje neatsitiktinai daug dėmesio skiriama gyvūnų kvėpavimui, riaumojimui, staugimui, klyksmui atkartoti. „Garsas tarytum eina iš vidinių kūno gelmių. Tai turi didžiulį sveikatinimo efektą: ugdomas gražus balso tembras, „išmetama“ iš organizmo nereikalinga energija. Gyvūnų judesiuose nesuvokiamu būdu jungiasi grožis ir funkcionalumas, meninis ir techninis tobulumas”(L. Bobrovas). Daugelis specialistų įsitikinę, kad geriausia mankšta ryte – gyvūnų judesių imitavimas. Sveikatinimo ir fizinio rengimo specialistai savo veiklose taiko gyvūnų judesių imitaciją. Mokymo procesą nuolat lydi pokalbiai, klausimai apie gyvūnus, o tinkamai suformuluotas klausimas skatina vaikų aktyvumą.

Veiklų planavimas pagal vaikų amžių

Tikslas: puoselėti visas fizines ir dvasines vaiko galias, tenkinti jo poreikius ugdant vaiką kaip asmenybę per kūno kultūros užsiėmimus, sportines pramogas ir šventes.

Uždaviniai:

1. Palaikyti ir žadinti vaiko judėjimo poreikį, skatinti fizinį aktyvumą.
2. Sudaryti sąlygas ugdyti fizines kūno galias ir judesio kultūrą: tobulinti gebėjimą laisvai, koordinuotai, įvairiais būdais vaikščioti, bėgioti, šliaužti, ropoti, lįsti, lipti, šokinėti, mesti, judinti liemenį, kojas, rankas, galvą.
3. Judant pratintis orientuotis erdvėje, išvengti kliūčių, keisti judėjimo greitį ir kryptį, judėti ritmiškai, pradėti ir sustoti pagal signalą.
4. Ugdyti vikrumą, lankstumą, stiprumą, valią, ištvermę, drąsą.
5. Ugdyti taisyklingą kvėpavimą, lavinti rankos vikrumą, akies tikslumą, didinti jutiminį jautrumą.
6. Tobulinti gebėjimą tvardyti, susilaikyti nuo netinkamų būdų išlieti emocijas, laikytis

susitarimų, taisyklių, tvarkos, valdyti savo kūną.

7. Skatinti ugdytis gebėjimą prirėkusi sutelkti jėgas, valią, išsvermę.

8. Jausti šalia esantį, būti atsakingam už savo ir kitų saugumą, žaidžiant laisvai ir organizuotai judėti kartu su kitais vaikais salėje ir lauke.

9. Saugiai naudotis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais.

10. Kūno poza, balsu, judesiais ir gestais bandyti išreikšti jausmus, originalias, neįprastas, netikėtas kūrybines idėjas ir sumanymus: judesiu suteikti simbolinę prasmę ir išraišką: derinti judesį ir žodinę reikšmę.

1–3 m. vaikams

I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis
Ėjimas, bėgimas, pusiausvyros pratimai:		
1. Eiti pirmyn po vieną. 2. Eiti pažymėtu takeliu.	1. Eiti ratu, susikabinus rankomis. 2. Peržengti neaukštas kliūtis. 3. Bėgti paskui auklėtoją.	1. Eiti ir bėgti įvairiomis kryptimis. 2. Pavyti riedančius daiktus. 3. Eiti apeinant daiktus. 4. Pereiti nuo ėjimo prie bėgimo, išlaikyti pusiausvyrą.
Suoliai:		
1. Pasiiekti daiktą, pakabintą iškeltų vaiko rankų aukštyje.	1. Šokinėti, pašokti iš vietos.	1. Nušokti nuo (10–20 cm) daiktų. 2. Peršokti per liniją, per padėtą ant grindų virvutę.
Metimai:		
1. Paridenti kamuolį pirmyn ir stengtis jį pavyti.	1. Mėtyti kamuolį į tolį. 2. Ridenti kamuolį vienas kitam.	1. Mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį. 2. Ridenti kamuolį pro vartus. 3. Mesti ir gaudyti kamuolį.
Laipiojimas, šliaužimas		
1. Eiti ropomis. 2. Pralįsti pro lanką.	1. Užlipti ir nulipti pristatomu žingsniu laipteliais. 2. Užlipti ir nulipti nuo 10–15 cm aukščio daiktų. 3. Šliaužti grindimis.	1. Perlipti per įvairias kliūtis. 2. Šliaužti gimnastikos suoleliu.
Rekomenduojami judrieji žaidimai:		
1. „Pavykite mane“. 2. „Žvirbliai ir automobilis“. 3. „Lėktuvėliai“. 4. „Pavyk sviedinį“. 5. „Takeliu“. 6. „Balionėlis“. 7. „Bėkite pas mane“.	8. „Nuropok iki žaisliuko“. 9. „Pasiiek kiškutį“. 10. „Traukinukas“. 11. „Paridenk sviedinį“. 12. „Pataikyk į vartelius“. 13. „Kur skamba?“. 14. „Rask vėliavėlę“.	15. „Rask savo draugą“. 16. „Višta ir viščiukai“. 17. „Surask savo namelius“. 18. „Vėjas ir plunksnelės“. 19. „Sugauk uodą“. 20. „Katinas ir žvirbliukai“.

3–4 m. vaikams

I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis
Ėjimas, bėgimas, pusiausvyros pratimai:		
1. Tiesiai nedidelėmis grupelėmis, visa grupe. 2. Vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus. 3. Tarp dviejų nubrėžtų linijų (25–30 cm), neužminant jų. 4. Dideliu ratu, susikabinus	1. Tarp išdėstytų daiktų. 2. Eiti ir bėgti ant žemės padėta lenta (15–20 cm.). 3. Tarp dviejų ant žemės nubrėžtų linijų, neužminant jų (atstumas 25–20cm).	1. Vorele, įvairiais būdais (pirštų galais, kulnimis, aukštai keliant kelius). 2. Einant peržengti per daiktus, gulinčius ant žemės (lazdas, kaladėles, kėglius). 3. Eiti suoleliu, stora virve, lazda,

rankomis.		pristatomuoju žingsniu (2 m ilgis).
Šuoliai:		
1. Pašokti siekiant daikto (barškučio, virvutės). 2. Nušokti nuo 10–15 cm paaukštinimo (suolelio, kubo).	1. Peršokti per nedidelę kliūtį (virvutę, plokščią lanką). 2. Šokinėti abiem kojomis, judant į priekį.	1. Peršokti per dvi linijas (10–20 cm). 2. Nušokti nuo paaukštinimo į lanką, nušokant peršokti per virvutę, padėtą ant grindų ir t. t. 3. Šokti iš lanko į lanką atsispiriant abiem kojomis.
Metimai:		
1. Sulaikyti auklėtojos paridentą sviedinį ir ridenti jai atgal (1–1,5 m). 2. Ridenti kamuolį vienas kitam.	1. Mesti laisvai kamuolį į priekį ir bėgti jo pagauti. 2. Mesti kamuolį į viršų ir sugauti. 3. Ridenti kamuolį vienas kitam iš įvairių padėčių (viena ir abiem rankomis).	1. Mesti didelį kamuolį į žemę ir sugauti jį. 2. Mesti didelį kamuolį į viršų ir sugauti, atšokusį sugauti. 3. Einant ridenti kamuolį suoleliu. 4. Mesti kamuolį auklėtojai ir sugauti jos mestą kamuolį 2–2,5 m nuotolio.
Laipiojimas, pralindimas		
1. Eiti keturpėsčia (keliais, delnais) pralendant pro virvutę. 2. Eiti keturpėsčia (keliais, delnais) „meškos“ žingsniu.	1. Ropoti lenta. 2. Pralįsti pro virvutę, pro lanką, neliečiant rankomis grindų.	1. Šliaužti grindimis (1,5–2 m). 2. Laiptoti aukštyn ir žemyn pristatomuoju žingsniu. 3. Pralįsti, perlįpti gimnastikos suolelį, rastą, buomą.
Rekomenduojami judrieji žaidimai:		
1. „Į pasivaikščiojimą, į svečius“. 2. „Bėkite pas mane“ (pavykite mane). 3. „Balionėlis“. 4. „Automobiliai ir žvirbliukai“. 5. „Individualūs žaidimai su kamuoliu“. 6. „Paridenk kamuolį per vartelius“.	7. „Surask savo namelius“. 8. „Pavyk kamuolį“. 9. „Višta ir viščiukai“. 10. „Saulutė ir lietus“. 11. „Vėjas ir plunksnelės“. 12. „Neužkliudyk“. 13. „Paukšteliai lizdeliuose“. 14. „Žvirbliukai ir katinas“	15. „Saulutė ir lietus“. 16. „Per tiltelį“. 17. „Kamuoliukų ridenimas“. 18. „Mes – linksmi vaikai“. 19. „Traukinys“. 20. „Sugauk kamuolį“.

4–5 m. vaikams

I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis
Ėjimas, bėgimas, pusiausvyros pratimai:		
1. Išsisklaidžius po signalo surasti savo vietą voroje. 2. Išsiskleidus, gaudant ir išsisukinėjant. 3. Peržengiant kliūtis, įvairius daiktus ir kt. 4. Eiti lenta su smėlio maišeliu ant galvos.	1. Vorele salės pakraščiu, keičiant vedėjus. 2. Poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį. 3. Eiti nuožulnia lenta, suoleliu (aukštis 20–25 cm). 4. Eiti virve, padėta vingiais.	1. Pagal auklėtojos signalą kaitalioji ėjimą su bėgimu. 2. Eiti ir bėgti su paprasčiausiais rankų ir liemens judesiais. 3. Eiti plokščiu lanku, padėtu ant grindų, tiesiai ir šonu (pristatomuoju žingsniu). 4. Eiti, bėgti dviese, trise įvairiai susikabinus rankomis. 5. Vorele po vieną ir poromis, keičiant tempą, darant posūkius.
Šuoliai:		
1. Šokinėti vietoje abiem kojomis, po signalo pasisukti	1. Šokinėti judant į priekį 2. Šokti į gilumą nuo 15–20	1. Šokinėti vietoje ir bėgti siekiant pakabinto daikto.

nurodyta kryptimi, pritūpti. 2. Šuolis iš vietos į aukštį, peršokant 5–10 cm kliūtį.	cm kliūčių (buomas, suolelis ir kt.). 3. Šokti nuo paaukštinimo į nurodytą vietą (nubrėžtas ratukas, lankas).	2. Šuoliukai abiem kojomis judant į priekį nurodyta kryptimi. 3. Šokti iš vietos į toli peršokant akmenukus, lazdas ir kt. neaukštus daiktus.
Metimai:		
1. Ridenti kamuolį į vartus, taikyti į daiktus (kėglius, kamuolius ir kt.). 2. Iš už galvos abiem rankomis mesti sviedinį į toli.	1. Mesti kamuolį į žemę, į viršų keletą kartų iš eilės ir sugauti. 2. Mesti smėlio maišelį į horizontalų taikinį (dėžę, krepšį, lanką) iš 3 m dešiniąja ranka ir iš 2 m kairiąja ranka (ar atvirkščiai).	1. Mėtyti kamuolį viena ranka aukštyn, į grindis ir gaudyti abiem rankomis. 2. Mėtyti kamuolį vienas kitam ir gaudyti (2 m nuotoliu). 3. Einant ir bėgant ridenti (varyti kamuolį vingiais tarp daiktų). 4. Mėtyti į toli dešiniąja ir kairiąja ranka (mažus kamuoliukus, kankorėžius, smėlio maišelius ir kt.).
Laipiojimas:		
1. Pralįsti pro lazda, pro virvutę, pro lanką (jų aukštis 50-40 cm) šonu, pristatomuoju žingsniu ir priekiu. 2. Laiptuoti kopėčiomis, laiptais pristatomuoju ir pakaitiniu žingsniu.	1. Ropoti vienvardžiu ir įvairiavardžiu būdu remiantis dilbiais ir keliais. 2. Perlipti suolelį ropojant delnais ir pėdomis.	1. Ropoti gimnastikos suoleliu pirmyn ir atgal. 2. Laiptuoti sienele pristatomuoju ir pakaitiniu žingsniu. 3. Pralįsti pro laipiojimo prietaisų tarpus.
Rekomenduojami judrieji žaidimai:		
1. „Mes – linksmi vaikai“. 2. „Lėktuvai“. 3. „Pas lokį miške“. 4. „Surask porą“. 5. „Pataikyk į ratą“. 6. „Numesk iki vėliavėlės“. 7. „Bėk ir eik atsargiai“. 8. „Arkliukai“. 9. „Medžiotojai“. 10. „Keleiviai“. 11. „Siuvėjai“.	12. „Šokantis ratas“. 13. „Didysis ir mažasis ratas“. 14. „Pasiek barškutį“. 15. „Kamuolį auklėtojai“. 16. „Žąsų gulbės“. 17. „Individualūs žaidimai su kamuoliu“. 18. „Mano avytės, bėkit namo“.	19. „Tvarka-netvarka“. 20. „Medžiotojai ir kiškiai“. 21. „Lapė vištidėje“. 22. „Spalvoti automobiliai“. 23. „Lėktuvai“. 24. „Prabėk tyliai“. 25. „Per upelį“. 26. „Vilkas ir kiškiai“. 27. „Per kupstus“. 28. „Numušė kėglį“.

5–6 m. vaikams

I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis
Ėjimas, bėgimas, pusiausvyros pratimai:		
1. Išsisklaidyti, paskui sustoti įvairiais rikiuotės būdais (poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile). 2. Pabėgti nuo gaudančio, pavyti bėgantį. 3. Eiti ir bėgti horizontaliu, nuožulniu buomu, atliekant įvairius judesius rankomis ir	1. Eiti, bėgti, plačiu žingsniu per kliūtis linijas, lazdas, kėglius). 2. Eiti, bėgti suoleliu, peržengiant įvairias kliūtis (kėglius, kaladėles ir pan.).	1. Eiti ir bėgti su gimnastikos lazda už nugaros sulenktomis rankomis per alkūnes. 2. Eiti ir bėgti nuožulnia lenta, suoleliu. 3. Eiti ir bėgti suoliuku ties viduriu prasilenkiant su draugu. 4. Eiti suoleliu pernešant įvairius daiktus.

kojomis (rankos į šalis, už galvos, už nugaros, moti kojas pirmyn, atgal, ant pirštų ir t. t.).		
Suoliai:		
1. Šuolis į gilumą nuo buomo (40–60 cm). 2. Šokinėti nuo kojos ant kojos vietoje ir judant į priekį. 3. Šuolis į aukštį įsibėgėjus.	1. Suspaudus tarp kojų kokią daiktą šokinėti abiem kojomis pirmyn (3–4 m). 2. Šokinėti nuo kojos ant kojos vietoje ir į priekį.	1. Šokinėti per nejudamą virvutę einant ir bėgant. 2. Šokinėti per sukamą ilgą šokdynę. 3. Šuoliukai viena koja iš lanko į lanką. 4. Šuolis į tolį įsibėgėjus. 5. Šuoliuoti abiem kojomis gimnastikos suoleliu judant į priekį.
Metimai:		
1. Mėtyti kamuolį į žemę, į viršų ir sugauti iš eilės kelis kartus. 2. Mėtyti kamuolį vienas kitam įvairiu nuotoliu. 3. Mesti į tolį iš už galvos, per petį kairiąja, dešiniąja ranka.	1. Atmušti atsokusį kamuolį nuo žemės dešiniąja ir kairiąja ranka kelis kartus iš eilės. 2. Mėtyti į horizontalų ir vertikalų taikinį dešiniąja ir kairiąja ranka (2,5–3 m). 3. Mėtyti į judamą taikinį sniego gniūžtes, kamuolius.	1 Varyti kamuolį dešiniąja ir kairiąja ranka, tiesiai, apvarant ir pan. 2. Permesti kamuolį per kliūtį vienas kitam ir jį sugauti. 3. Mėtyti mažus kamuoliukus į tolį dešiniąja ir kairiąja ranka.
Laipiojimas:		
1. Laipioti įvairiomis kopėtėlėmis. 2. Pralįsti pro kelias įvairaus aukščio kliūtis.	1. Prašliaužti pro kliūtį (lanką, virvutę ir kt.) ropomis - atremtomis alkūnėmis ir keliais. 2. Laipioti pakaitiniu žingsniu – vienvardžiu bei įvairiavardžiu būdu sienele iki viršaus.	1. Prašliaužti pro suolelį ar kitą ant žemės esančią kliūtį auklėtojos nurodytu būdu (pilvu, keturpėsčia, remiantis plaštakomis ir keliais). Šliaužti suoleliu pilvu, prisitraukiant rankomis. 2. Perlipti per įvairias kliūtis, tvorelę, piramides ir kt.
Rekomenduojami judrieji žaidimai:		
1. „Į vietas“. 2. „Karuselė“. 3. „Spąstai“. 4. „Paukštelis be namo“. 5. „Pelėda“. 6. „Medžiotojai ir kiškiai“. 7. „Kengūrų lenktynės“. 8. „Pataikyky į lanką“. 9. Individualūs žaidimai su kamuoliu.	10. „Padaryk figūrą“. 11. „Nutrauk kaspiną“. 12. „Kamuolį į vidurį“. 13. „Per kupstus“. 14. „Surask porą“. 15. „Lapė vištidedėje“. 16. „Keleiviai“. 17. „Kamuolio perdavimas“.	18. „Pažink iš balso“. 19. „Pagauk savo porą“. 20. „Nepasilik ant grindų“. 21. „Karusai ir lydeka“. 22. „Raiša lapė“. 23. „Gyvas taikiny“. 24. „Beždžionių gaudymas“. 25. „Gaudytojai“. 26. „Kas greičiau?“

X. UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

Svarbiausi vaiko pasiekimus atskleidžiantys įrodymai saugomi vaiko pasiekimų aplanke. Vaiko pasiekimų įrodymai grupuojami pagal Pasiekimų apraše pateiktas ugdymosi pasiekimų sritis. Pasiekimų aplanke kaupiami:

- vaiko darbeliai;
- kalbėjimo pavyzdžiai;
- elgesio situacijų aprašymai, nuotraukos;

- vaiko stebėjimų aprašai;
- specialistų komentarai;
- tėvų pastebėjimai ir kita medžiaga.

Į pasiekimų aplanką dedami tik tie įrodymai, kurie apie vaiko tobulėjimą pasako ką nors nauja (apie žinias, supratimą, gebėjimus ir nuostatas), išryškina vaiko gabumus, interesus, atskleidžia ugdymosi poreikius.

Įvertinimui naudojamos internetinėje sistemoje „Mūsų darželis“ pateikiamos grafinės lentelės, apimančios aštuoniolika pasiekimų sričių.

Kuriamas vaiko „Sveikatos dienoraštis“ nuo ankstyvojo iki ikimokyklinio amžiaus, kuris tęsiamas priešmokyklinėje amžiaus grupėje (ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo darna).

Atliekamas apibendrinamasis kiekvieno vaiko vertinimas ankstyvojo (nuo 1,5 iki 3 metų) ir ikimokyklinio amžiaus grupių (nuo 3 iki (5) 6 metų) lankymo laikotarpiu du kartus metuose. Apibendrinamasis vertinimas atliekamas vaikui pereinant iš vienos ugdymo pakopos į kitą. Apibendrinamojo vertinimo metu pateikiami atsakymai į tokius klausimus:

1. Ko buvo siekiama ir kiek pasiekta per vertinamąjį laikotarpį?
2. Kuriose ugdymosi srityse vaiko pasiekimai yra akivaizdžiai matomi, kuriose – nežymūs?
3. Kokia vaiko pažanga išryškėjo skirtingose vaikų ugdymosi pasiekimų srityse?
4. Kokios išryškėjo vaiko stipriosios ir silpnosios ugdymo(si) pusės?
5. Kokie nenumatyti rezultatai išryškėjo (pozityvūs ar negatyvūs)?

Įgyvendinus programą vaikai įgis naujų asmeninių ir socialinių kompetencijų: mokės pasirinkti veiklas, patys siūlys idėjas, pasitikės savimi ir savo jėgomis, mokės bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje ir su suaugusiais. Jie gebės būti:

- mąstytojais – gebės apgalvoti savo veiksmus ir susies įgytas žinias su naujomis;
- sprendimų ieškotojais – kurs įvairius būdus kliūtims įveikti, o į sunkumus žvelgs kaip į galimybę padaryti atradimą;
- užrašytojais – ugdysis įgūdžius ir ieškos priemonių pasidalinti savo stebėjimais bei mintimis;
- klausytojais – išmoks sutelkti dėmesį ir būti aktyviais, jautriais klausytojais;
- pranešėjais – įvairiai formuluos ir reikš savo mintis ir nuomones;
- organizatoriais – patys planuos išmokimą ir bus atsakingi už savo sprendimus;
- bendradarbiais – išmoks bendradarbiauti ir ims paisyti kitų nuomonės;
- draugais – išmoks pasitikėti bei rūpintis kitais ir patirs, kad ir jiems patiems to reikia.

Žaisdami ir gyvendami „čia ir dabar“ vaikai pasiruoš kitam socializacijos lygiui.

Vaikų pažangos vertinimo medžiaga bus panaudojama kaip informacija tėvams, ugdymo proceso planavimui, individualizavimui, pedagogo kompetencijų tobulinimui, ugdymo programos kokybės gerinimui.

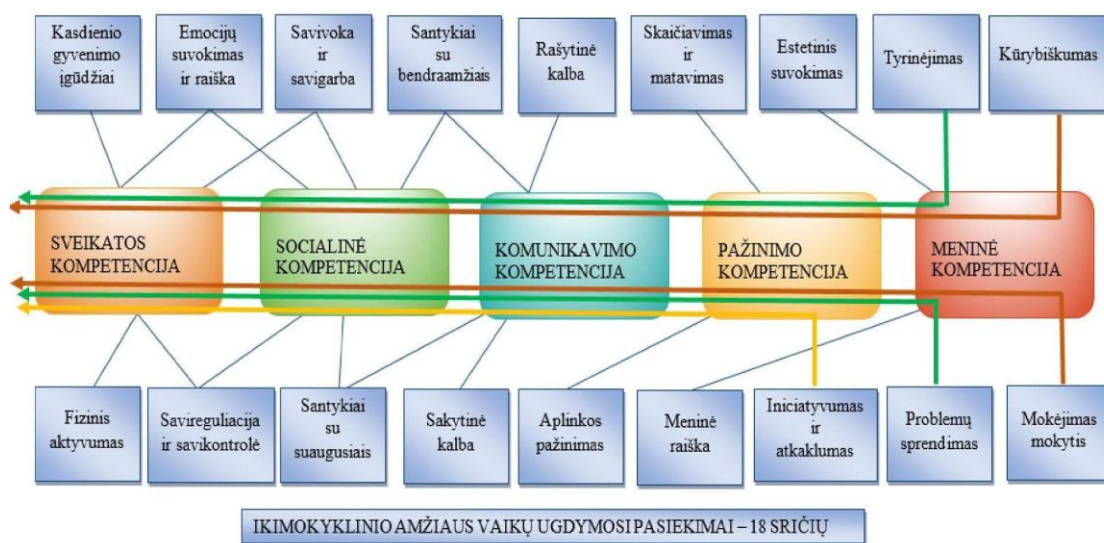
XI. IKIMOKYKLINIO UGDYMO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ DERMĖ

Dermės tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio realizavimo požymis yra nuoseklus perėjimas iš ikimokyklinio į priešmokyklinį ugdymą. Visų ugdymo pakopų esmė yra vaikas, jo gerovė bei asmenybės raida. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio dermė užtikrinama, nuosekliai įgyvendinant ugdymo tikslus, uždavinius, plėtojant vaiko ugdymosi pasiekimus, taikant į vaiką orientuoto ugdymo strategijas, vaiko kompetencijų augimą skatinančius pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus.

Siekiant sklandaus ir kokybiško perėjimo iš ikimokyklinio į priešmokyklinį ugdymą pedagogams svarbu perprasti vaiko, kaip žinių kūrėjo, identitetą, priimti jo kultūrą, išgirsti vaiko balsą, suvokti mokytojo pakitusį vaidmenį. Mokytojas yra moderatorius ir inovatyvaus ugdymo proceso organizatorius. Ugdymas turi būti grindžiamas holistinėmis pažiūromis atsižvelgiant į vaiko socialinę, pažintinę ir emocinę raidą. Svarbu kuo daugiau dėmesio skirti vaikų bendrųjų

gebėjimų ugdymui(si), užtikrinti, kad švietimo paslaugos būtų naudingos visiems besimokantiems. Rekomenduotina didesnę dėmesį skirti mažiau galimybių turinčių šeimų vaikams siekiant mažinti jų socialinę ir kultūrinę atskirtį.

Į ugdymo procesą integruojamas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymas bendradarbiaujant su švietimo pagalbos specialistais (socialiniu pedagogu, psichologu, logopedu). IU programa siekiama ne tik ugdymo kokybės, bet ir IU, PU ir individualių ugdymo programų dermės. Įgyvendinant IU programą svarbu užtikrinti visuminį asmenybės ugdymą ir siekti individualios vaiko pažangos. Priešmokykliniame vaiko amžiuje gilinamos ir plečiamos žinios, plėtojami gebėjimai ir įgūdžiai, įgyti ikimokyklinio ugdymo grupėse, o priešmokyklinės grupės pedagogų uždavinys – padėti vaikui pasirengti mokytis pradinėje mokykloje.

XII. UGDOMŲJŲ VEIKLŲ INOVATYVUMO GALIMYBĖS IR PERSPEKTYVOS

Nuotolinis mokymas – mokymo proceso organizavimo būdas, kai ugdytiniai, būdami skirtingose vietose ir padedant tėvams bei naudodamiesi informacinėmis komunikacijos priemonėmis ir technologijomis, bendrauja su mokytoju ugdymo tikslams pasiekti.

Mokytojai ugdymo procesą planuoja, vaikų pasiekimus ir pažangą fiksuoja elektroniniame dienyne, kuris sudaromas elektroninio dienyne duomenų pagrindu pagal „Mūsų darželis“ (www.musudarzelis.lt) sistemą, el. pašte, „Facebook“ uždaroje grupėse, telefone, „Messenger“, „Skype“, „Viber“, naudodami grįžtamojo ryšio su ugdytinių tėvais (globėjais, rūpintojais) medžiagą. Ugdytiniais, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, individualias ugdymo užduotis pateikia logopedas, specialusis pedagogas ir psichologas el. dienyne „musudarzelis.lt“, el. pašte, „Facebook“ uždaroje grupėse, atsižvelgdami į grįžtamąjį ryšį su ugdytinių tėvais (globėjais, rūpintojais).

XIII. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E. (1990) Mažųjų sporto abėcėlė. Kaunas: Šviesa. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa, 2006 m. kovo 17 d. Nr. ISAK-494.

2. Ankstyvojo ugdymo vadovas: Vaikas iki trejų metų: Tėvams, globėjams, pedagogams. (2001) Vilnius.
3. Bernotienė R., Juraitienė I., dr. Jakavonytė-Stoškuvienė D. (2012) Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimas. Metodinės rekomendacijos.
4. Budinavičienė R., (2005) Kaip gyveni, dainele?.
5. Coughlin P. A., Hansen K. A., Heller D. ir kt. (1997) Į vaiką orientuotų grupių kūrimas.
6. Grigaitė B. (1996) Protinio vaikų brandinimo programa. Kaunas: Gabija.
7. Garšvienė A., Ivoškuvienė R., (1993) Logopedija. Kaunas: Šviesa.
8. Garšvienė A., Dapšienė L., Gudavičienė J., Kostkienė Z., Morkuvienė G., (2001) Neišplėtos kalbos ugdymas. Kaunas: Šviesa.
9. Gražienė V., Rimkienė R., (1993) Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras.
10. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų reglamentuojantys teisės aktai. (2001), Vilnius: Presvika.
11. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014). Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
12. Ivoškienė R., Mamonienė Z., Pačiulienė O., Suveizdienė V., (1997) Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas“. Šiauliai: Titnagas.
13. Ivoškienė R., Mamonienė Z., Pačiulienė., Pečiulienė O., Stoškuvienė K. (2002) Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas. Šiauliai: Rašteka.
14. Ivoškuvienė R., Kaffemanienė I., Baranauskienė V. ir kt. (2003) Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės I. Šiauliai.
15. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įsakymu Nr. I-983).
16. Katinienė A. (1998) Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta.
17. Koskienė N. (2015) Gyvūnų gimnastika – ir vaiko kūnui, ir sielai [interaktyvus], [žiūrėta 2021-06-08].
prieiga per internetą:
https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/gyvunu-gimnastika-ir-vaiko-kunui-ir-sielai/16664?fbclid=IwAR0szd1KTLGsHP_vbqcvwyNljLyNyVL3YNSFioyMCVmLYI1phSSOE8zkHzA
18. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo Ministerija. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006), Vilnius.
19. Lietuvos Respublikos Seimo 2012-05-15 nutarimas Nr. IX -2015 Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo (Žin., 2012-05-30, Nr.61-3050).
20. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2011-09-30 įsakymas Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (Žin., 2011-10-11, Nr.122-5771).
21. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281.
22. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas 1996 m. kovo 14 d. Nr. I-1234.
23. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Nr.63 – 2853 (2003-06-28).
24. Lietuvos švietimo klasifikacija. (1999) Vilnius: ŠMM.
25. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006), Vilnius.
26. Monkevičienė O., (1993), Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“, Vilnius: Leidybos centras.
27. Nuotolinio mokymo(si) / ugdymo(si) vadovas (2020), Nacionalinė švietimo agentūra, Vilnius.
28. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014), Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
29. Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. vasario 7 d. įsakymas Nr. ISAK-179.

30. Saviščevičienė S., Vaitkevičius J. V. (2000), Vaiko sveikata ir saugumas darželyje. Šiauliai: Raštekla.
  31. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje (2011), Szarkowicz D. – Thomson Social Science Press.
  32. Švietimo gairės (2002), Vilnius: Spauda.
  33. Vaiko teisės (2001), Vilnius.
  34. Žukauskienė R. (1996), Raidos psichologija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
-